

İSTANBUL ŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

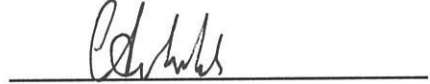

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE EBEVEYN TUTUMU VE DAVRANIŞ
PROBLEMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÖZ-DÜZENLEMENİN
ARACI ROLÜ**

BÜŞRA VARLI

OCAK 2020

Bu tez tarafımızca okunmuş olup kapsam ve nitelik açısından, Klinik Psikoloji alanında Yüksek Lisans Derecesini alabilmek için yeterli olduğuna karar verilmiştir.

Tez Jürisi Üyeleri:

	KANAATI	İMZA
Dr. Fatıma Tuba Yaylacı (Tez Danışmanı)	<u>KABUL</u>	
Doç. Dr. Zeynep Ceren Acartürk	<u>KABUL</u>	
Dr. Miray Akyunus	<u>KABUL</u>	

Bu tezin İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından konulan tüm standartlara uygun şekilde yazıldığı teyit edilmiştir.

14.01.2020

Tarih

Mühür/İmza

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, söz konusu kurallar ve ilkelerin zorunlu kıldığı ervede, çalışmada zgn olmayan tüm bilgi ve belgelere, alıntılama standartlarına uygun olarak referans verilmiş olduğunu beyan ederim.

Adı Soyadı: Büşra Varlı

İmza:

ÖZ

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE EBEVEYN TUTUMU VE DAVRANIŞ PROBLEMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE ÖZ-DÜZENLEMENİN ARACI ROLÜ

Varlı, Büşra.

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Fatıma Tuba Yaylacı

Ocak, 2020, 69 sayfa

Araştırmada ebeveyn tutumu, öz-düzenleme becerilerinin ve davranış problemleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ebeveyn tutumu ile davranış problemleri arasındaki ilişkide öz-düzenleme becerilerinin aracı rolü değerlendirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, 4-6 yaş arasında 190 çocuğun ebeveynlerini ve öğretmenlerini kapsamaktadır. Veri toplama aşamasında Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ), Öz- Düzenleme Becerileri Ölçeği ve Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Korelasyon analizine sonucuna göre otoriter ve izin verici ebeveyn tutumları ile öz-düzenleme becerileri alt boyutları, sosyal yetkinlik ve davranış problemleri alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Öz-düzenleme becerilerinin aracı rolünü değerlendirmek amacıyla Paralel Çoklu Aracı Değişken Analizleri yürütülmüştür. Bulgulara göre, bir öz-düzenleme becerisi alt boyutların kontrol becerisinin aracı rolü hem otoriter ebeveyn tutumu ile saldırganlık arasındaki ilişkide hem de izin verici ebeveyn tutumu ile sosyal yetkinlik ve saldırganlık arasındaki ilişkide saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bilgiler ilgili alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn Tutumu, Davranış Problemleri, Öz-Düzenleme Becerileri

ABSTRACT

THE MEDIATING ROLE OF SELF-REGULATION IN THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTAL ATTITUDE AND BEHAVIOR PROBLEMS IN PRESCHOOL

Varlı, Büşra.

MA in Clinical Psychology

Thesis Advisor: Dr. Fatıma Tuba Yaylacı

January, 2020, 69 pages

In this study, the relationships between parental attitude, self-regulation skills and behavior problems were examined. The mediating role of self-regulation skills in the relationship between parental attitude and behavioral problems was evaluated. The sample of the study included parents and teachers of 190 children aged 4-6 years. Parental Attitude Scale, Self-Regulation Skills Scale and Social Competence and Behavior Assessment Scale were conducted for data collection. According to the results of the correlation analysis, there were significant relationships between authoritarian and permissive parental attitudes and self-regulation skills, social competence and behavior problems. The Parallel Multiple Mediator Model Analyses was used in order to evaluate the mediating role self-regulation skills. According to the results of the study, control skills as an indicator of self-regulation as found to be a mediator in the relationship between authoritarian parental attitude and social competence and aggression. These findings were discussed in the light of relevant literature.

Keywords: Parental Styles, Behavioral Problems, Self-Regulation Skills

TEŞEKKÜR

Öncelikle yüksek lisans eğitimi sürecinde engin bilgi ve deneyimlerini bizimle paylaşarak, cesaretlendirici ve güven verici yaklaşımıyla süpervizyon sürecinde verdiği çok kıymetli katkılarından dolayı değerli hocam Prof. Dr. Gonca Soygüt Pekak' a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca, çocuk psikolojisi alanında bilgi birikimi ve deneyimlerini bize aktarması ve tez sürecinde de yönlendirmeleriyle katkılar sağlayan kıymetli hocam Dr. Fatıma Tuba Yaylacı'ya çok teşekkür ediyorum.

Tez sürecinde katkılarından dolayı, desteği ve rehberliği ile hep yanımda olan sevgili kuzenim ve meslektaşım Reyhan Ersezgin'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatımın her noktasında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, üzerimde sonsuz emekleri olan sevgili babam Orhan Fidancı' ya ve sevgili annem Hatice Fidancı' ya sonsuz teşekkürleri sunuyorum. Son olarak bana olan desteğini hiç esirgemeyen, geç saatlere kadar benim yükümü hafifletmek için bana yardımcı olan sevgili eşim Muhammed Ali Varlı'ya çok teşekkür ediyorum. Varlığınız benim için çok kıymetli, iyi ki varsınız.

İÇİNDEKİLER

Öz.....	iv
Abstract.....	v
Teşekkür.....	vi
İçindekiler.....	vii
Tablolar Listesi.....	x
Şekiller Listesi.....	xi
BÖLÜMLER	
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Öz-Düzenleme Kavramı.....	3
1.1.1. Öz- Düzenlemeyi Açıklamaya Yönelik Kuramlar.....	3
1.1.2. Öz- Düzenlemenin Alt Boyutları.....	5
1.1.3. Erken Dönemde Öz-Düzenlemenin Gelişimi ve Öz-Düzenlemeyi Etki- leyen Faktörler.....	6
1.2. Ebeveyn Tutumu.....	9
1.2.1. Ebeveyn Tutumlarının Sınıflandırılması.....	10
1.2.2. Ebeveyn Tutumlarında Kültürler Farklılıkları.....	12
1.2.3. Ebeveyn Tutumunu Etkileyen Diğer Faktörler.....	13
1.3. Davranış Problemleri.....	14
1.3.1. Davranış Problemlerinin Oluşumunu Etkileyen Faktörler.....	14
1.4. Ebeveyn Tutumu, Davranış Problemleri ve Öz-Düzenlemenin İlişkisi.....	16
1.4.1. Ebeveyn Tutumu ve Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Öz-Düzenlemenin Aracı Rolü.....	18
1.5. Araştırmanın Amacı ve Soruları.....	19
2. Yöntem.....	21
2.1. Katılımcılar.....	21
2.2. Veri Toplama Araçları.....	22
2.2.1. Demografik Bilgi Formu.....	22
2.2.2. Ebeveyn Tutum Ölçeği.....	22
2.2.3. Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği.....	23
2.2.4. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme.....	23

2.3. İşlem.....	23
2.4. Verilerin Analizi.....	24
3. Bulgular.....	25
3.1. Ebeveyn Tutumu, Öz-Düzenleme Becerileri ve Davranış Problemleri ile Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular.....	25
3.1.1. Anne Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu, Öz-Düzenleme Becerileri ve Davranış Problemleri Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular.....	25
3.1.2. Baba Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu, Öz-Düzenleme Becerileri ve Davranış Problemleri Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular.....	28
3.1.3. Ailenin Sosyo-Ekonomik Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu, Öz-Düzenleme Becerileri ve Davranış Problemleri Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular..	30
3.2. Ebeveyn Tutumu, Öz-Düzenleme, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Problemleri Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular.....	32
3.3. Ebeveyn Tutumu ile Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Öz-Düzenleme Becerilerinin Aracı Rolünün İncelenmesi.....	35
3.3.1. Otoriter Ebeveyn Tutumu ile Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Öz-Düzenleme Becerilerinin Aracı Rolü.....	36
3.3.2. İzin Verici Ebeveyn Tutumu ile Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Öz-Düzenleme Becerilerinin Aracı Rolü.....	37
3.3.3. İzin Verici Ebeveyn Tutumu ile Sosyal Yetkinlik Arasındaki İlişkide Öz-Düzenleme Becerilerinin Aracı Rolü.....	38
3.3.4. Demokratik ebeveyn tutumu ile davranış problemleri arasındaki ilişkide öz düzenleme becerilerinin aracı rolü.....	40
3.3.5. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile davranış problemleri arasındaki ilişkide öz düzenleme becerilerinin aracı rolü.....	40
4. Tartışma.....	41
4.1. Ebeveyn Tutumu, Öz-Düzenleme Becerileri ve Davranış Problemlerinin Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi.....	41
4.2. Ebeveyn Tutumu, Öz-Düzenleme, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Problemlerinin Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi.....	42

4.3. Ebeveyn Tutumları ve Davranış Problemleri Arasındaki Öz-Düzenlemenin Aracı Rolüne Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi.....	43
4.4. Genel Değerlendirme.....	45
4.5. Klinik Doğurgular.....	45
4.6. Çalışmanın Sınırlılıkları.....	47
4.7. Öneriler.....	47
Kaynakça.....	49
Ekler.....	57
A. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU.....	57
B. EBEVEYN TUTUM ÖLÇEĞİ (ETÖ).....	59
C. ÖZ-DÜZENLEME BECERİLERİ ÖLÇEĞİ.....	62
D. SOSYAL YETKİNLİK VE DAVRANIŞ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ.....	65
E. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU.....	67
F. ETİK KURUL ONAYI.....	69

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Değişkenlere İlişkin Sıklık ve Yüzdelik Değerleri.....	22
Tablo 3.1. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Demokratik Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	26
Tablo 3.2. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Otoriter Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	27
Tablo 3.3. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Aşırı Koruyucu Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	27
Tablo 3.4. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Demokratik Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	29
Tablo 3.5. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Otoriter Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	29
Tablo 3.6. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Aşırı Koruyucu Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	30
Tablo 3.7. Sosyo-Ekonomik Durum Değişkenine Göre Otoriter Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	31
Tablo 3.8. Sosyo-Ekonomik Durum Değişkenine Göre Aşırı Koruyucu Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları.....	32
Tablo 3.9. Ebeveyn Tutumu, Öz- Düzenleme ve Davranış Problemleri Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları.....	34
Tablo 3.10. Ebeveyn Tutumları, Öz Düzenleme Becerileri ve Davranış Problemleri için Yürütülen Aracı Değişken Analizleri.....	35
Tablo 3.11. Otoriter Ebeveyn Tutumu ve Saldırganlık Arasındaki İlişkide Kontrolün Rolünün Basit Aracı Değişken Analizi ile Açıklanması.....	37
Tablo 3.12. İzin Verici Ebeveyn Tutumu ve Saldırganlık Arasındaki İlişkide Kontrolün Rolünün Basit Aracı Değişken Analizi ile Açıklanması.....	38
Tablo 3.13. İzin Verici Ebeveyn Tutumu ve Sosyal Yetkinlik Arasındaki İlişkide Kontrolün Rolünün Basit Aracı Değişken Analizi ile Açıklanması.....	40

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Otoriter ebeveynlik biçiminin kontrol becerisi aracılığıyla saldırganlığı yordamasına ilişkin aracı değişken analizi.....	36
Şekil 3.2. İzin verici ebeveynlik biçiminin kontrol becerisi aracılığıyla saldırganlığı yordamasına ilişkin aracı değişken analizi.....	38
Şekil 3.3. İzin verici ebeveynlik biçiminin kontrol becerisi aracılığıyla sosyal yetkinliği yordamasına ilişkin aracı değişken analizi.....	39

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Okul öncesi dönem, çocuğun kritik gelişim evrelerini barındırmaktadır. Bu yıllarda, birey hızlı gelişim göstermekte, davranışları şekillenmekte ve birtakım beceriler kazanmaktadır (Erkan ve Sop, 2018). Bu dönemde, ebeveyn tutumları gelişim alanlarının desteklenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveyn-çocuk ilişkisinde, ebeveynin sahip olduğu tutum, ebeveyn-çocuk ilişkisinin duygusal içeriği ve çocuğa sağlanan bilişsel uyaran çeşitliliği okul öncesi dönemde çocuğun gelişimini etkileyen önemli faktörler olarak bilinmektedir (Akçınar ve Baydar, 2018).

Yaşamın ilk yılları ile beraber çocuklardan gerçekleşmesi beklenen gelişim görevleri arasında topluma uyum sağlayabilme, kendi istek ve ihtiyaçları ile toplumun istek ve ihtiyaçları arasında denge kurabilme, sağlıklı ve başarılı ilişkiler geliştirme görevleri yer almaktadır (Eke, 2017). Bu gelişim görevlerinin ortaya çıkmasını sağlayan en önemli becerilerden biri öz-düzenleme becerileridir. Öz-düzenleme becerileri, bireyin dikkatini verebilme, hareket ve davranışlarını kontrol edebilme, amacına uygun bir şekilde hareket edebilme, sosyal ilişkilerinde empati kurabilme ve işbirliği yapabilme becerilerinden oluşmaktadır (Aras, 2015). Öz-düzenleme becerilerinin kazanım sürecinin, erken kişilik gelişimi ve davranışsal uyum için kritik olduğuna inanılmaktadır. Dikkat, duygu, biliş ve kişilerarası ilişkiler gibi alanlar dahil olmak üzere birçok alanda öz-düzenleme becerilerinin etkililiği gözlemlenmektedir (Calkins ve Fox, 2002).

Okul öncesi dönemde birçok gelişim evresinde kritik öneme sahip olan ebeveyn tutumu, öz-düzenleme becerilerinin gelişiminde de önemli etkilere sahiptir. Örneğin, sıcak, destekleyici ebeveynlik, sert ebeveynliğin aksine duygularla ilgili daha güçlü şekilde öz-düzenlemeyi teşvik etmektedir. Ebeveynler olumlu ve destekleyici olduklarında çocuklar ebeveynlerden gelen yönergeleri ve istekleri daha rahat içselleştirerek, istenmeyen davranışları engelleme ve dikkatlerini yönetme becerileri kazanacaklardır (Eisenberg ve ark., 2005).

Okul öncesi dönemde öz-düzenleme becerilerinin yeterli gelişmemesi, çocuklarda akademik problemler, anti-sosyal davranışlar ve okula karşı isteksizlik gibi sorunları beraberinde getirebilmektedir (Aras, 2015). Ayrıca, öz-düzenlemenin becerilerinde eksiklikler, çocukluk döneminde sosyal yeterliliğin yeterli gelişmemesine neden olarak sosyal olarak geri çekilme, veya saldırganlık gibi davranış problemlerinin temelini oluşturmaktadır (Calkins ve Fox, 2002). Sosyal yeterlilik, çocuğun çevresiyle olumlu sosyal ilişkiler kurabilmesi, duygularını ve davranışlarını düzenleyip ifade edilmesi olarak tanımlanabilmektedir (Çorapçı, Arslan Yalçın ve Yağmurlu, 2010). Okul öncesi dönemde sosyal yeterliliğin gelişmemiş olması, saldırganlık, utangaçlık, içe kapanıklık gibi davranış problemlerine ve çocuğun sosyal çevre içerisinde kabul görmemesine neden olabilmektedir (Durmuşoğlu Saltalı ve Arslan, 2012). Araştırmalar, ebeveynlerin sahip oldukları tutumların öz-düzenleme gelişiminin yanı sıra çocukların sosyal yeterliliklerinin gelişimi ve davranış problemlerinin de ortaya çıkışında etkili olduğunu göstermektedir. Demokratik ebeveyn tutumu içerisinde büyüyen çocukların sosyal yeterliliklerinin yüksek olduğu fakat otoriter tutum içerisinde olan çocukların sosyal yeterlilikleri düşükken, davranış problemlerinin yüksek olduğu görülmektedir (Aunola ve Nurmi, 2005; Durmuşoğlu Saltacı, Arslan, 2012).

Alanyazındaki çalışmalar ışığında, ebeveyn tutumu ve davranış problemleri arasında öz-düzenlemenin aracı rolünden söz edilebilmektedir. Destekleyici ebeveyn tutumunun çocuklarda öz-düzenlemenin gelişimine teşvik ettiğini, öz-düzenleme becerileri yüksek olan çocukların ise daha az davranış problem geliştirdiği ve sosyal yetkinliklerin daha yüksek olduğu görülmektedir (Eisenberg ve ark., 2005, Spinrad ve ark.,2007).

İzleyen bölümlerde, ilk olarak öz-düzenleme kavramı ele alınarak, ardından ebeveyn tutumu ve çocukta davranış problemleri ele alınmıştır. Son bölümde, ebeveyn tutumu ile sosyal yetkinlik ve davranış problemleri arasındaki ilişki alanyazındaki araştırmalar ile ele alınarak öz-düzenlemenin bu ilişkideki aracılık etkisi incelenmiştir.

1.1. Öz-Düzenleme Kavramı

Öz-düzenleme, istekleri ve davranışları kontrol edebilme, uzun vadeli hedefleri sürdürebilme, sosyal norm ve kuralları takip edebilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Bauer ve Baumeister, 2011). Bu nedenle, öz-düzenleme hem bilişsel hem de sosyal etkileşimlerde önemli bir etkiye sahiptir. Blair (2002), evde, okulda, sınıf ortamında yada akranlarıyla etkileşim içerisindeyken çocukların uyum sağlayabilmesi, duygu ve düşüncelerini kontrol edebilmesinin öz-düzenleme becerilerinin gelişimi ile yakından ilgili olduğunu söylemiştir.

1.1.1.Öz-Düzenlemeyi Açıklamaya Yönelik Kuramlar

Öz-düzenlemenin gelişimi ve tanımlanması her kuramsal çerçevede farklı ele alınmıştır. Bilim insanlarının aynı kavram üzerine farklı görüşlerinin olmasının nedeni, kavrama bakış açılarını etkileyen farklı kuramsal alt yapılardır (Fındık Tanrıbuyurdu, 2012). Bu doğrultuda, Freud'un psikanalitik kuramı duygusal gelişimi odak almaktadır. Psikanalitik kurama göre öz-düzenlemenin gelişimi duygusal ihtiyaçların ve dürtülerin doğal bir sonucu olarak ele alınmaktadır (Bronson, 2000). Freud, psikanalitik kuramında kişiliği üç öge üzerinden incelemiştir. Bu üç yapıdan "id" temel arzulardan kaynaklanan dürtüleri tatmin etmek için baskı yapmaktadır. Freud'a göre id kişiliğin tek ögesi olsaydı, insanlar ihtiyaçlarını erteleyemezler ve anında gidermek isterlerdi. Ancak id'i kontrol altında tutmak için "ego" ortaya çıkar. Ego rasyonel bir şekilde uygun zamanda ihtiyaçların giderilmesi için id'i düzenler ve yönlendirir. Bu gelişim döneminin sonunda da "süperego" ortaya çıkar. Süperego'da toplumsal ve ahlaki değerleri içeren bilincin oluşmasıdır (Trawick-Smith, 2014). Freud insanın öz-düzenlemesini, kişiliğin çatışmalı yönlerini kontrol altında tutarak gerçek dünyanın gerekliliklerini yerine getirmek için bir mücadele olarak tanımlamıştır (Bronson, 2000). Psikanalitik kurama göre çocuklarda öz-düzenleme, ego gücü arttıkça artar. Çünkü güçlü bir ego, id dürtülerini kanalize edebilir ve kontrol edebilir ve sonrasında süperego içselleştirildikten sonra kültürün kurallarına uygun şekilde hedeflere ulaşılabilir (Trawick-Smith, 2014).

Davranışçı kuram, çocukların sağlıklı gelişim sürecine dair hususların onların yaşadıkları tecrübeler neticesinde ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Çocuğun sahip

olduğu çevre koşulları çocukların tüm gelişimini şekillendirmektedir (Trawick-Smith, 2014). Bu kuram, çocuğun çevreyi gözlemleyerek öğrenmesi üzerine temellenmiştir. Davranışçı yaklaşıma göre öz-düzenleme, bir öğrenilmiş öz-kontrol göstergesidir. Bu öğrenilmiş öz-kontrol büyük ölçüde çevredeki ödül-ceza olasıkları gibi çocuğa etki eden dış etkenleri üzerinden şekillenir. Davranışçı kuramın savunucuları, bireyin kendisinin davranışlarını düzenlemesinden ziyade dışsal çevrenin davranışı belirlemesi üzerine odaklanmıştır. Davranışçı teoriye göre öz-düzenlemenin gelişimi, çocukların farklı ödülleri değerlendirebilme, uygun hedefleri seçmebilme, kendi kendine etkin talimatlar verebilme ve verilen talimatları takip edebilme becerilerini içermektedir (Bronson, 2000).

Piaget'e bilişsel kuram çerçevesinde öz-düzenlemeyi, homeostaziye (vücutta bozulan dengeyi yeniden sağlama eğilimi) benzetmiştir. Homeostazi, yaşamı ve büyümeyi desteklemek için nasıl biyolojik olarak içsel bir denge sağlıyorsa, öz-düzenleme de bireyin dış çevre ile adaptasyon (*uyum*) sağlaması için bir denge oluşturmaktadır (Bronson, 2000).

Çocuk çevresindeki insanlarla ve nesnelere aktif bir şekilde etkileşime girdiğinde çevreden gelen bilgileri var olan şemaları yani mevcut bilgileri ile tanımlayabiliyorsa, yeni uyarılara adaptasyon (*uyum*) sağlamaya çalışır. Fakat mevcut şemalardan farklı ise o zaman bilişsel bir dengesizlik yaşanır. Bu bilişsel dengesizliği ortadan kaldırmak için zihin uyumsama ve özümseme hızlandırılır. Bu süreçte bilişsel olarak şemalar genişletilir, değiştirilir ve durumun içselleştirilmesi sağlanır. Ve çocuğun bilişsel dengelemesi sağlanır (Piaget, 1926; 1952; 1985; akt. Bronson, 2000). Piaget'e öz-düzenlemeyi dengeleme ile iç içe geçen kavramlar olarak tanımlamaktadır (Fındık-Tanrıbuyurdu, 2012). Piaget'e (1967) göre çocuk çevredeki insanlarla ve nesnelere iletişime girdikçe düşünce gelişir ve dengeleme süreci otomatik olarak düzenlenir. Duygular vardır fakat düşünce tarafından anlam ve yön verilir. Kararlar ve davranışlar çocuğun bilişsel kapasiteleri tarafından düzenlenir ve öz-düzenleme niceliksel ve niteliksel olarak bilişsel gelişmeyi artırır (Bronson, 2000).

1.1.2. Öz-Düzenlemenin Alt Boyutları

Öz-düzenlemenin alt boyutları konusunda birçok farklı görüş mevcuttur. Öz-düzenleme; bilişsel, mizaç, duygusal, davranışsal ve motivasyonel gibi pek çok unsurları içeren çeşitli perspektiflerden ele alınmaktadır (Eisenberg, 2005; McClelland ve Cameron, 2011; Whitebread ve ark, 2009). Aslında öz-düzenlemenin alt boyutlarına ilişkin çeşitli sınıflandırmalar olmasına rağmen tüm alt boyutlar birbiriyle etkileşim içindedir. Dürtü kontrolü, duygu düzenleme, zihinsel düzenleme, sosyal standartlar çerçevesinde davranış gösterebilme becerileri iç içe geçmiş ve birbirlerinden etkilenmektedir (Bayındır ve Ural, 2016).

Bazı araştırmacılar, öz-düzenlemeyi mizacın bir parçası olarak ele almaktadır. Bu teorilerini açıklarken de çaba gerektiren kontrol kavramını temel almaktadırlar (Eisenberg, 2005; Kochanska ve Knack, 2003). Eisenberg ve arkadaşları (2010) çaba gerektiren kontrolü, dikkati gereken şekilde değiştirme ve odaklama (*dikkat kontrolü*), davranışı gerektirdiği gibi etkinleştirme ve engelleme (*etkinleştirme ve engelleme kontrolü*), bilgiyi ilişkilendirmek, planlamak ve duygu-davranış üzerinde kontrol (*yürütücü işlev*) becerileri olarak üç boyutta incelemektedirler. Yaptıkları araştırmalarda, öfke ve neşe eğiliminin çaba gerektiren kontrolün gelişmesine öncülük edebileceğini öne sürmüşlerdir. Yaşamlarının ilk iki yılında aşırı duygusal yoğunluğa sahip 22 aylık çocukların düşük çaba gerektiren kontrole sahip olduklarını ve aynı zamanda 30. ve 45. aylarında da bu durumun devam ettiğini tespit etmişlerdir (Kochanska ve Knack, 2003). Eisenberg ve arkadaşları (2011) çaba gerektiren kontrolün çocukların duygularını düzenlemelerine yardımcı olabileceği ve olumsuz duygusallık düzeyi yüksek olan çocukların çaba gerektiren kontrollerini geliştirmede zorluk çekebilecekleri üzerinde durmuşlardır. Sonuç olarak, karşılıklı bir etkileşimden bahsedilmiştir, yani her iki durumun da birbirini etkilebileceğini ortaya koyulmuştur. Çaba gerektiren kontroldeki bireysel farklılıklar kısmen kalıttan kaynaklansa da, anne-çocuk etkileşimlerinin kalitesiyle büyük ölçüde ilişkilidir (Eisenberg, 2005).

Bir diğer bakış açısında öz-düzenleme, üstbiliş kavramı üzerinden değerlendirilmiş ve bilişsel boyutun önemli olduğu üzerinde durulmuştur. Öz-düzenlemeyi, üstbilişsel

düzenleme ve duygu/motivasyon düzenlemesi olarak iki boyutta incelemiştir. Üstbilişsel düzenlemeyi; planlama, görevi takip, kontrol ve değerlendirme becerileri alt boyutlarında ele almışlardır. Duygu ve motivasyonel düzenleme; duygu ve motivasyonel takip ve kontrolü içermektedir (Whitebread ve ark., 2005).

Son yıllarda geliştirilen Bayındır ve Ural'ın (2016) geliştirdiği Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeğinde, öz-düzenlemeyi kontrol ve düzenleme boyutu olarak iki faktör üzerinden incelenmiştir. Kontrol boyutu, öz-kontrol ve dikkat kontrolü becerilerini kapsarken; düzenleme boyutu, planlama, süreci takip edebilme, eylem kontrolü, duygu ve motivasyonel düzenleme becerilerini kapsamaktadır.

1.1.3. Erken Çocukluk Döneminde Öz-Düzenlemenin Gelişimi ve Öz-Düzenlemeyi Etkileyen Faktörler

Öz-düzenleme bebeklik döneminden başlayarak, gelişimin meydana geldiği çevrenin etkisiyle şekillenerek devam eder (Blair, 2014). Beslenme, uyku, bakım gibi temel ihtiyaçların bebeklik döneminde karşılanması ile başlayan öz-düzenleme gelişimi, sonrasında fiziksel ve sosyal çevrenin etkisiyle dikkat, duygu ve davranış düzenlemeye doğru evrilir (Sameroff, 2008).

Kopp (1982), araştırmasında öz-düzenlemenin gelişimini beş ayrı evrede incelemiştir. Bu evreler; 1. Nörofizyolojik evre; 2. Duyumotor evre; 3. Kontrol; 4. Öz-Kontrol ve 5. Öz-düzenleme şeklindedir.

İlk evre olan nörofizyolojik evre, doğumdan itibaren 3 ayı kapsayan dönemdir. Bu dönem, bebeklerin öz-düzenleme evresine sahip olmadan çok önce, başparmaklarını emme gibi uyarılma durumlarının ve reflektif tepkilerinin kontrol edilmesi boyutunu kapsamaktadır (Kopp, 1982). Bakımveren kişi ile bebek arasındaki etkileşim bu süreçte çok önemlidir. Çünkü bakımveren ve bebek arasında yüz yüze etkileşim, temel bir öğrenme ve erken düzenleme kaynağıdır (Whitebread & Basilio, 2012).

İkinci evre olan duyu-motor evresi, 3. aydan 9-12 aya kadar olan dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde, bebeğin istemli olarak uzanma, kavrama gibi gönüllü motor hareketleri gösterdiği ve olaylara verilen tepki sonucunda davranışını değiştirmeye başladığı görülmektedir. Bu yüzden yine bakımveren duyarlılığı ve çevresel uyaran zenginliği öz-düzenleme gelişimi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca bu süreçte, nesnelere ve sosyal dünyalarını organize etmelerine yardımcı olacak kontrolün temelleri atılmaktadır. Fakat yine de tam olarak eylemleri bilinçli değildir. Bununla beraber bir oyuncak tutma, oyuncakla ulaşma, oyuncakla oynama gibi davranışlar bebeklerin kendi eylemlerin farkında olmalarına yardımcı olur. Bebekler kendi eylemlerini başkalarının eylemlerinden ayırt etmeye başladığında kontrol potansiyeli ortaya çıkar (Kopp, 1982).

Üçüncü evre olan kontrol evresi, 9-12 ve 18. aylar arasındaki süreci kapsamaktadır. Çocukların bakımveren kişilerin beklentileri konusunda farkındalığa sahip olması ile birlikte fiziksel hareketlerini, iletişimi ve duygusal sinyalleri buna göre başlatma, sürdürme, düzenleme veya durdurma becerileri gelişmiştir. Bu nedenle kontrol, öz-düzenleme yolu boyunca önemli bir geçiş dönemini temsil etmektedir.

Öz-düzenlemeden bir önceki dönem olan öz-kontrol evresi 24. aydan itibaren başlamaktadır. Bu evrede kontrol evresinden farklı olarak sembolik düşünme ve hatırlama (*recall*) hafızası gelişmiştir. Bu nedenle, çocuğun uyumluluğu artmıştır ve taleplere göre bir eylemi geciktirebilme ve ebeveynlerin yokluğunda sosyal beklentilere uygun davranma becerilerini kazanmaya başlamıştır. 36. Aydan itibaren çocuk, öz-düzenleme evresine geçmektedir. Bu evrede öz-kontrolden farklı olarak çocuğun daha üst düzeyde değişikliklere uyum sağladığı düşünülmektedir. Öz-düzenleme daha olgun bir kontrol şeklidir ve bu evrede iç gözlem, biliş ve metabilşel içeriği olan yansıma ve stratejilerin kullanılmaya başlandığı varsayılmaktadır. Öz-kontrolden öz-düzenlemeye geçiş dönemi aşamalı olarak ve bilişsel gelişimle ilişkili olarak ilerlemektedir (Kopp, 1982).

Bronson'a (2000) göre erken çocukluk döneminde öz düzenlemenin beslenmesi bütün çocuğu ele alan bütünleşik bir yaklaşım ile gerçekleşir. Nörobilişsel ve

sosyal-duygusal beceriler öz-düzenlemede iç içedir (Blair ve Raver, 2015). Bu nedenle, öz-düzenlemenin gelişimini incelerken bilişsel gelişim süreçlerini de ele almak gerekir. Son dönemlerde, nörobilimde beyin görüntüleme yöntemlerine dayanan çalışmalar öz-düzenleme için nörolojik bir temel ortaya çıkarmaktadır (Reuda Posner ve Rothbart, 2011; akt. Eroğlu 2018). Araştırmalar ışığında, bilişsel çerçevede öz-düzenlemenin gelişiminde en önemli etkiye sahip bilişsel süreçler; yürütücü işlevler (*executive function*) ve çaba gerektiren kontrol (*effortful control*) ve çalışma belleği (*working memory*) olarak sıralanabilir (Blair ve Raver, 2015; Eisenberg ve Spinrad, 2004). Yürütücü işlevler, erişkinliğe kadar derinlemesine gelişimsel değişiklik gösteren ve en yavaş gelişen beyin bölgesi olan prefrontal korteks ile ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte, yürütücü işlevlerin yaşamın ilk beş ve altı yılında temel bilişsel işlevsellikte önemli olmasının yanı sıra sonraki gelişimsel süreçlerde de yaygın etkileri olduğu düşünülmektedir (Whitebread ve Basilio, 2012). Yürütücü işlevler, planlama, problem çözme, dikkati kaydırabilme, çalışma belleği ve çaba gerektiren kontrol gibi bilişsel süreçleri kapsamaktadır (Miyake, Friedman ve ark., 2000). Çaba gerektiren kontrol ise dikkat ve davranışı isteyerek veya gönüllü olarak engelleme, aktive etme veya değiştirme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Eisenberg ve Spinrad, 2015). Çalışma belleği ise kısa bir süre boyunca aktif olarak az miktarda bilgiyi akılda tutmamızı ve değiştirmemizi sağlayan depolama mekanizmasıdır. Çalışma belleği, dili anlama, okuma ve problem çözme için şarttır ve bilgilerin uzun süreli depolanması için kritik bir öneme sahiptir (Evans ve Schamberg, 2009). Yürütücü işlevler öz-düzenlemenin bilişsel gelişim süreçlerini temsil eden bilişsel bir yapıdır (Blair ve Ursache, 2011). Yürütme işlevi yetenekleri, çocukların anaokulunda ve ilkokul sınıflarında yer alan birçok öğrenme etkinliğinde önemlidir. Çünkü çocukların esnek bir şekilde dikkatlerini problem unsurları arasında değiştirebilmelerini sağlar. Yürütücü işlevler dikkatin odaklanmasına yardımcı olur ve aynı zamanda dikkat yoluyla duygu ve stres fizyolojisinin düzenlenmesini sağlar (Blair and Raver, 2015). Yürütücü işlevlerin kapsadığı çaba gerektiren kontrol, duygu ve ilgili süreçlerin kendi kendine düzenlenmesinde önemli rol oynar. Örneğin; insanlar olumsuz duygular yaşarken dikkatlerini başka bir şeye kaydırarak dikkatini dağıtmak ya da korku uyandırıcı uyarlardan gelen girdileri kesmek gibi işlemleri kullanabilirler. Aynı zamanda çaba gerektiren kontrol, vicdan gelişimi, olumlu sosyal davranış,

empati, sosyal yetkinlik ve uyum dahil olmak üzere geniş bir yelpazadaki sosyoduygusal gelişimde önemli rol oynamaktadır (Eisenberg ve Spinrad, 2015). Dikkat, duygu ve davranış düzenlemeleri aslında iç içe olan ve birbirini etkileyen yapılardır. Araştırmalar, okul öncesi dönemde erken gelişim gösteren yürütücü işlevsellik ve öz-düzenleme becerilerinin okula olumlu uyumla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Blair ve Diamond, 2008). Ve aynı zamanda yürütücü işlevler ve öz-düzenleme becerilerinin erken akademik yeteneklerin gelişimi üzerinde etkili olduğu öngörülmektedir (Blair and Razza, 2007).

Aynı zamanda çocuğun sahip olduğu çevre ve ebeveynlerin sahip olduğu sosyoekonomik düzey ve eğitim düzeyi, öz-düzenleme becerileri üzerinde önemli etkiye sahiptir. Araştırmalar, yoksulluğa sahip çocukların yüksek kalitede bakıma daha az erişme şansına sahip olduklarını ve ayrıca duygusal ve bilişsel olarak öz-düzenleme becerilerinde uygun şekilde destekleyici olan anaokulu eğitimine katılma olasılıklarının düşük olduğunu ortaya koymuşlardır (McCartney ve ark., 2007; akt. Blair and Raver 2015). Raver, Blair ve Willoughby (2013) yaptıkları boylamsal çalışmada, uzun süre yoksulluğa maruz kalan çocukların, daha az süre yoksulluk içerisinde olan çocuklara göre belirgin şekilde daha az çaba gerektiren kontrole sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Yine, uzun süreli yoksulluğa maruz kalan çocukların, kronik streslerinin yüksek olduğu ve yetişkinlik döneminde yürütücü işlevlerin önemli bir parçası olan çalışma belleğinde azalmaların olduğu görülmüştür (Evans ve Schamberg, 2009). Diğer taraftan okul öncesi dönemde çocukların öz-düzenleme becerileri ve ebeveynlerin eğitim düzeyi ilişkisi incelendiğinde, ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarının da öz-düzenleme becerilerinin arttığı görülmüştür (Dağgöl, 2016). Bir diğer araştırmada da, daha yüksek anne eğitimi düzeyi, çocuklarda daha iyi bilişsel öz-düzenleme becerileri ile ilişkilendirilmiştir (Mengying, Riss, Ghazarian ve Johnson, 2017).

1.2. Ebeveyn Tutumu

Ebeveyn tutumu, erken çocukluk gelişiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Trawick-Smith (2017) ebeveyn tutumunu, sıcaklık, iletişim ve ebeveynlerin çocuklarının olgun davranışlarına ilişkin beklentileri ile birlikte ortaya koydukları kontrol

miktarını içeren çocuğun sosyalleşmesine ilişkin genel bir yaklaşım olarak tanımlamıştır. Yavuzer (1994), aileyi çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yer olarak tanımlamıştır ve çocuğa yöneltilen davranış ve takınılan tavrın, ilk yaşantıların örülmesinde çok önemli olduğunu belirtmiştir.

1.2.1. Ebeveyn Tutumlarının Sınıflandırılması

Ebeveyn tutumunun sınıflandırılması üzerine bugüne kadar çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalara öncülük etmesi açısından Baumrind tarafından yapılan ebeveyn tutumu sınıflandırması oldukça önemlidir. Yine, Maccoby ve Martin'in önceki çalışmaları geliştirerek ortaya koyduğu "iki boyutlu bakış açısı modeli" ebeveyn tutumlarını açıklamada önemli bir yere sahiptir (Yıldız, 2004).

Baumrind'in (1966), okul öncesi çocuklarla yaptığı araştırmaları neticesinde ebeveyn tutumlarının sınıflandırılması ile ilgili ortaya koyduğu üçlü model birçok araştırmanın temelini oluşturmaktadır. Araştırmalarının verileri, çocuklar için anaokulu ortamında yapılandırılmış 3 aylık bir gözlem süreci ve ardından ebeveyn davranışına ilişkin, 3 saatlik iki ev ziyaretinde anne ve baba ile yapılandırılmış görüşme ile elde edilmiştir. Araştırma sonuçları neticesinde Baumrind (1966) ebeveyn tutumunu; demokratik, otoriter ve izin verici olmak üzere üç sınıfta tanımlamıştır.

Maccoby ve Martin (1983), Baumrind'in modelini ilgi/kabul ve talep/kontrol olmak üzere iki boyutta ele almış ve bu iki boyutun kesiştiği noktaları 4 farklı ebeveyn tutumu çerçevesinde tanımlamıştır (akt. Yıldız, 2004). İlgi/kabul boyutu, ebeveynin çocuğunu kabul ederek ihtiyaçlarıyla ilgilenme derecesiyle ilgilidir. Talep boyutu ise ebeveynin talepkar olması ve çocuğunu kontrol etmeye çalışmasının derecesiyle ilgilidir (Karabulut,2007). İlgi/kabul ve talepte yüksek olan ebeveynleri demokratik; talepte yüksek fakat ilgi/kabulde düşük ebeveynleri otoriter; talepte düşük fakat ilgi/kabulde yüksek olan ebeveynleri izin verici/hoşgörülü; talepte de düşük ilgi/kabulde de düşük ebeveynleri izin verici/ihmalkar ebeveyn olarak tanımlamıştır (akt. Karabulut, Şendil, 2008). İhmalkar ebeveyn tutumunda denetim yoktur ve çocuğun ihtiyaçlarına karşılık verilmemektedir (Yıldız, 2004).

Karabulut (2007), Baumrind, Maccoby ve Martin'in modellerini temel olarak oluşturdukları ebeveyn tutum ölçeği çalışmasında, demokratik, otoriter ve izin verici ebeveyn tutumuna ek olarak Türk kültüründe görölen aşırı koruyucu ebeveyn tutumunu da ölçeğe dahil etmiştir.

Demokratik, otoriter, izin verici ve aşırı koyurucu olarak sınıflandırılan ebeveyn tutumları şu şekilde açıklanabilir;

Demokratik ebeveyn tutumunda ebeveynler, içten ve destekleyicidir. Fikir çatışmaları veya istenmeyen davranışlar olduğuunda dahi çocukların düşüncelerini söylemelerini ve fikirlerini paylaşmalarını destekler (Trawick-Smith, 2017). Aynı zamanda kendi özel haklarını da yetişkin olarak tanırlar. Kendi bakış açıları ve çocuğun bireysel çıkarları arasında denge kurarlar (Baumrind, 1966, 1971). Cezalar ve kurallar ile ilgili tutarlı kararlar alır ve bir yetişkin olarak otoriteyi korurlar. Bu tutuma sahip ebeveynler makul düzeyde kontrolcüdür (Trawick-Smith, 2017). Baumrind (1971), demokratik tutumda yetişen çocukların daha çok kendine güvenen, öz-düzenlemeleri yüksek, keşife meraklı, akranlarıyla işbirliğine yatkın ve daha bağımsız bireyler olabileceğini ortaya koymuştur.

Otoriter ebeveynlik, taleplerinin tartışılmasına izin vermeyen, ebeveynin aşırı kontrol uyguladığı ve çocukla daha az sıcak ilişkiler kurduğu ebeveyn tutumudur (Trawick-Smith, 2017). Kurallara çocukların uymaları ve itaat etmelerini beklerler ve kurallara uyulmadığında ceza ve zorlayıcı önlemleri tercih ederler (Baumrind, 1966). Otoriter ebeveyn tutumuyla yetişen çocuklar, hoşnutsuz, içe kapanık, güvensiz, akranları ile zayıf ilişkilere sahip ya da saldırgan olabilirler (Baumrind, 1971; Trawick-Smith, 2017).

İzin verici ebeveyn tutumunda ebeveynler, çocuğun dürtülerine, isteklerine, eylemlerine karşı kabul edici, sıcak ve samimidirler. Fakat, demokratik tutumun aksine fazla özgürlük verirler ve çocuklarını kontrol etmezler (Baumrind, 1966). Bu ebeveyn tutumunda yetişen çocuklar kendine güven, öz-kontrol gibi konularda sıkıntı

yaşayabilir ve daha fazla bağımlı ve sosyal açıdan daha sorumsuz olabilirler (Bamrind, 1977; Trawick-Smith, 2017).

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun dört temel göstergesi, ebeveyn-çocuk ilişkisinde aşırı temas, bebekleştirme, sosyal olgunluğun önlenmesi ve annesel kontroldür. Bebekleştirme ve çocuğun bağımsızlık gelişiminin baskılanması aşırı temasın sonuçlarındandır (Levy, 1966; akt., Karabulut, 2007). Anne-babanın aşırı koruması, çocuğa gerektiğinde fazla kontrol ve özen gösterilmesi anlamına gelir. Bunun sonucu olarak, çocuk diğer kimselere aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan, duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilir (Yavuzer, 1994).

Yaşamın ilk yıllarıyla birlikte çocuğun sahip olduğu ebeveyn tutumunun, çocuğun psiko-sosyal gelişiminde önemli etkilerinin olduğu araştırmalarla desteklenmektedir. Sümer ve arkadaşlarının (2010) derleme çalışmalarında, ebeveynlerden algılanan ilgi, şefkat ve sıcaklığın genelde olumlu özelliklerle ilişkili olduğunu; otoriter ve baskıcı ailelerden gelen çocukların ise olumsuz psikolojik özellikler ve davranışlar geliştirme risklerinin olduğu görülmüştür. Özellikle, ebeveynlerini demokratik olarak algılayanlar, ebeveynlerini otoriter ve baskıcı olarak algılayanlara göre hem kendilerini daha özerk olarak tanımlar hem de çevresel olarak uyumları daha yüksek olmaktadır. Yine Demir ve arkadaşlarının (2017) sosyal duygusal uyum ve ebeveyn tutumunun arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmasında, demokratik ebeveyn tutumu ile büyüyen çocukların sosyal duygusal uyumları yüksek bulunurken; otoriter, izin verici ve aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile büyüyen çocukların okul ortamındaki sosyal duygusal uyumlarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Annenin tutumu ve çocukların davranışı arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan boylamsal çalışmada; 5 yaşında ifade edilen otoriter ebeveyn tutumunun, 10 yaşında davranış problemleri arasında doğrusal bir ilişki olduğunu gözlemlenmiştir (Thompson, Hollis ve Richards, 2003).

1.2.2. Ebeveyn Tutumunda Kültürel Farklılıklar

Ebeveyn tutumunun etkileri araştırmalarla desteklenmiş olmasına rağmen kültürel farklılıklar da ebeveyn tutumunun algılanmasında önemli bir yere sahiptir. Ebeveyn tutumunun çocuk üzerindeki etkisi, kültürün yapısına, çocukların ebeveynlerinin

davranışlarına yönelik değerlendirmelerine ve beklentilerine göre şekillenmektedir (Soenen ve Beyers, 2012). Rudy ve Grusec'in (2006) yaptıkları araştırmada, Batılı ülkelerde otoriter yaklaşım öfke, düşmanlık ve hayal kırıklığı ile ilişkilendirilmiş ve bu tutuma sahip kişilerin çocuklarının kendine güvenle ilgili düşük puan aldıkları görülmüştür. Fakat kolektif kültüre sahip Mısırlı, İranlı, Hindistanlı ve Pakistanlı ebeveynler ve çocukları için bulgular farklıdır. Bu ebeveynler daha otoriter yönelimlidir fakat bu durum öfke ve düşmanlık hisleri ile ilgili değildir ve otoriter ebeveyn tutumu, Batılı ebeveynlerin çocuklarında olduğu gibi yetersiz özgüvenle ilişkili değildir. Kağıtçıbaşı (1970), ebeveyn tutumuna ilişkin yaptığı çalışmada, Türk ve Amerikalı gençlere ergenlik çağlarında ailelerinden ne kadar denetim ve şefkat gördüklerini sormuştur. Algılanan şefkate kültürler arası fark olmadığı halde, Türk gençlerin Amerikalı gençlere göre daha çok aile denetimi algıladıkları ve bu denetimi aile tarafından seilmemek olarak algılamadıklarını tespit etmiştir. Türk kültürü ve benzer diğer topluluklarda denetim ve sevginin birbirinden bağımsız olduğunu ve ikisinin de birlikte var olabileceğini belirtmiştir (akt. Kağıtçıbaşı, 2007). Yine Carlson ve Harwood'un (2003) yaptığı araştırmada, "en yüksek fiziksel denetim oranlarının" bir yaşındaki Porto Rikolu bebekler için güvenli bağlanmayla bağlantılı iken, -Anglo-Amerikalı bebekler içinse güvensiz bağlanmayla bağlantılı olduğu bulunmuştur (akt. Kağıtçıbaşı, 2007). Fiziksel kontrolün kültürel olarak nasıl algılandığı ve yorumlandığı etkilerini de değiştirmektedir.

1.2.3. Ebeveyn Tutumunu Etkileyen Diğer Faktörler

Ebeveynin sahip olduğu sosyo-ekonomik düzeyin ve eğitim durumunun da ebeveyn tutumlarının üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Çatay, Allen ve Samstag (2008) yaptıkları çalışmada, yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip ebeveynlerin, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip ebeveynlere göre çocuklarına daha fazla alternatifler sunduklarını ve seçim yapmalarına izin verdiklerini tespit etmişlerdir. Ebeveynlerin bu tutumları, çocukların karar verme kapasitelerini ve öz farkındalıklarını artırmaktadır. Bir diğer taraftan, düşük sosyo-ekonomik düzeyde olan ebeveynlerin yaşam stresi ve maddi kaygıları daha fazla olduğundan, depresyon ve yetersizlik duygularından dolayı daha ihmalkar ve şiddette dayalı bir disiplin gösterebilecekleri ortaya koyulmuştur (Downey ve Coyne, 1990; akt. Akçınar ve Baydar, 2018). Ebeveyn

eğitim düzeyinin ebeveyn tutumu üzerinde etkileri incelendiğinde, annelerin eğitim düzeylerinin arttıka aşırı koruyucu ve otoriter tutumlarının azaldığını bulmuşlardır. İlköğretim düzeyinde olan ebeveynlerin otoriter tutumlarının ortaokul, lisans ve yüksek lisans eğitim düzeyinde olan ebeveynlere göre daha yüksek olduğu görölmüşür (Şanlı ve Öztürk, 2012). Yine, eğitim düzeyi arttıka aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun azaldığı görölmüşür (Ceylan, 2017).

1.3. Davranış Problemleri

Çocuklarda gelişim süreçlerinin getirdiği zorluklar ve çevrenin de etkisiyle davranışlarında dönem dönem farklılaşmalar görülebilmektedir. Gelişim süreci inişli çıkışlı bir yoldur ve bu nedenle çocuklar zaman zaman çeşitli problemlerle karşı karşıya kalabilmektedirler. Problemleri değerlendirirken; yaşa uygunluğu, sapan davranışın yoğunluğu, sürekliliği, cinsiyet, kültürel farklılıkları göz önünde bulundurularak ele alınmalıdır (Yavuzer, 1994). Çocuklarda görlen problemleri davranışlar, gelişimsel döneme uygunluk göstermeyen, tekrarlayıcı, çevreye rahatsızlık veren ve uygunsuz olduğu fark edilen, genellikle çocuğun yaşadığı birtakim stres ve zorlamaların dışı vurumu olarak tanımlanmaktadır (Kapisız ve Karaca, 2018). Davranışsal zorluklar iki geniş kategoride kavramsallaştırılmıştır; dürtüsellik ve saldırgan davranışlardan oluşan dışsallaştırma davranış problemleri ile endişe, depresyon ve çekilme gibi iç durumları yansıtan içselleştirme davranış problemleridir (Stacks ve Goff, 2008).

1.3.1. Davranış Problemlerinin Oluşumunu Etkileyen Faktörler

Davranış problemlerinin oluşumunda bilişsel gelişim ve sosyal çevrenin önemli etkileri bulunmaktadır. Eisenberg ve arkadaşları (2001) yaptıkları çalışmada dışsallaştırıcı ve içselleştirici davranış problemlerine sahip çocukları ve herhangi bir davranış problemi göstermeyen çocukları bilişsel özellikleri üzerinden değerlendirmişlerdir. Dışsallaştırma davranış problemine sahip çocukların nispeden daha kontrolsüz, öfkeli yüksek ve daha az duyguya sahip olduğu görölmüşür. Ayrıca çaba gerektiren kontrol, engelleyici kontrol ve dikkat düzenleme becerilerinde, herhangi bir davranış problemi göstermeyen kontrol grubu çocuklarına göre oldukça düşük oldukları görölmüşür. Diğer taraftan, içselleştirme davranış problemi olan

çocukların, dışsallaştırma davranış problemi olan çocuklara göre çaba gerektiren kontrol, engelleyici kontrol ve dikkat düzenleme becerilerinde daha düzenli oldukları görülürken, herhangi bir davranış problemi göstermeyen kontrol grubu çocuklarla karşılaştırıldığında dürtüsellikte ve dikkat düzenlemede çok daha düşük oldukları gözlemlenmiştir. Yine Dennis ve arkadaşlarının (2007) yaptıkları çalışmada içselleştirilmiş davranış problemlerinin, dört yaşındaki çocuklarda çaba gerektiren kontrolleri ile negatif yönde ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Aynı şekilde, çocuklarda ikinci ve dördüncü yıllar arasında çaba gerektiren kontrolün azalmasının, gelecekte dışsallaştırıcı davranış problemlerinin oluşumunda risk faktörü olduğu görülmüştür (Kochanska ve Knaack, 2003). Bilişsel olarak düzenlemelerin yeterli seviyede olmaması davranış problemlerinin ortaya çıkmasında etkili olduğu görülmektedir.

Davranış problemlerinin oluşumunda bir diğer önemli faktör çocuğun sahip olduğu sosyal çevre ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyidir. Sosyo-ekonomik olarak asla yoksul olmayan çocuklar ve her zaman veya aralıklı olarak yoksul olan çocuklar arasındaki eşitsizlikler, zaman içerisinde davranışların içselleştirilmesini ve dışsallaştırılmasını büyük ölçüde arttırmaktadır. 5-6 yaşlarında ortalama dışsallaştırma ve içselleştirme davranış seviyeleri her zaman yoksul olan çocuklar için yüksektir, bunu aralıklı olarak yoksul olan ve hiç yoksul olmayan çocuklar takip etmektedir (Comeau ve Boyle, 2018). Çocukluktaki yoksulluğun kronik stresle ilişkili olduğu, çünkü dezavantajlı çocukların fiziksel ve psiko-sosyal olarak yetersiz koşullarla uğraşması daha olasıdır. Bu nedenle biriken kronik stres, çocukların çevresel talepleri nasıl yöneteceklerini öğrenmeleri için gerekli öz-düzenleme ve başa çıkma kapasitelerinin gelişimini de engellemektedir (Evans ve Kim, 2012). Bu durum yoksulluğun çocuklarda davranış problemleri oluşturmasında etkin rol oynadığını göstermektedir. Sosyo-ekonomik olarak düşük seviyede olmak beraberinde başka risk faktörlerini de getirmektedir (Evans ve ark., 2013). Kalıcı yoksulluğa maruz kalan çocukların eğitim düzeyi düşük olan annelere sahip olma olasılıkları da daha yüksektir. Bu iki dezavantajlı durumun birleşimi çocuklarda davranış problemleri riskini artırmaktadır (Comeau ve Boyle, 2018). Daha iyi eğitim seviyesine sahip ebeveynler, ebeveynlik becerileri ve daha iyi iletişim becerileri hakkında daha fazla bilgiye sahip olabilirler

ve bu durumun daha az eğitilmiş ebeveynlerde bulunmaması, yoksulluğun çocuğun psiko-sosyal gelişimi üzerinde olumsuz etkilerini artırabilmektedir (Evans ve ark., 2013). Bu nedenle, ebeveynlerin sahip olduğu sosyo-ekonomik durum ve eğitim seviyesi çocukların psiko-sosyal gelişimleri ve davranış problemleri geliştirme riskleri üzerinde önemli faktörler olduğu görülmektedir.

Okul öncesi dönemde çocuğun yeterli sosyal yetkinliğe ulaşmamış olması beraberinde sosyal iletişimi ve akademik başarıyı da olumsuz etkileyebilmektedir. Sosyal yetkinliğin eksikliği, çocukların okula hazırlık ve adaptasyon süreçlerini de etkilemektedir (Akçınar ve Baydar, 2018). Sosyal ve davranışsal gelişim açısından düşük olan çocuklar, akranlarıyla problemlerini çözmede, yeni durumlarla baş etmede, kuralları takip etmede, okul ve adaptasyon anlamında zorluk çekmektedirler (Haynes ve ark., 2003, akt. Akçınar ve Baydar, 2018). Okul çağında ve okul çağından önce başlayan davranış problemleri sonraki yıllarda okulu bırakma, madde kullanımı, şiddet ve suçluluk riskini arttırmaktadır (Webster ve ark., 2003).

1.4. Ebeveyn Tutumu, Davranış Problemleri ve Öz- Düzenlemenin İlişkisi

Ebeveynler, çocukların gelişim süreçleri boyunca onların hayatı keşfetmelerinde rehberlik etmektedirler. Ebeveynlerin olumlu desteği çocukların fiziksel, bilişsel ve psiko-sosyal açıdan gelişimlerinde önemli yere sahiptir. Kopp'un kuramsallaştırmasıyla tutarlı olarak, yaşamın ilk anlarından itibaren çocuğun etki ve davranışlarını ve deneyimlerini düzenleme yeteneği, ebeveynin tepkisine ve karşılıklı düzenlemeye bağlı olarak devam etmektedir. Boylamsal olarak yapılan bir çalışmada, 4-5 yaşlarında çocukların aldıkları bakımın 8-9 yaşlarındaki öz-düzenleme becerisine olan katkısını incelenmiştir. Araştırmaya neticesinde, 4-5 yaşında annelerinden sıcak tavır gören ve fiziksel cezalandırıcı tutumu düşük seviyede olan çocukların, 8-9 yaşına geldiklerinde öz-düzenleme kapasiteleri diğer çocuklardan anlamlı oranda farklı bulunmuştur (Colman ve ark., 2006). Ebeveyn tutumunun, öz-düzenleme becerilerinin gelişimini etkileyen bilişsel süreçler üzerinde de etkisi olduğu öngörülmektedir. Yapılan çalışmada, demokratik ebeveynlik ve düşük fiziksel cezanın, yüksek düzeyde çaba gerektiren kontrolü öngördüğü tespit edilmiştir (Eisenberg ve ark., 2009). Diğer taraftan, otoriter ebeveyn tutumu ile düşük çaba gerektiren

kontrol ve yüksek eğilimli öfke/ hayalkırıklığıyla anlamlı bir ilişkisi olduğu ortaya konmuştur (Zhou, Eisenberg, Wang ve Reiser, 2004). Dikkat, duygu ve davranışlarını düzenleme becerilerini kapsayan öz-düzenlemenin gelişimi erken dönemde ebeveyn tutumundan etkilenecek şekilde şekillenmektedir.

Ebeveyn tutumlarının çocukların öz-düzenlemesini etkilediğini ortaya koyan araştırmaların yanında ebeveyn tutumunun davranış problemleri üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar da bulunmaktadır. Akçınar ve Baydar (2018), beş yıllık boylamsal bir çalışmayla anne davranışlarının çocuğun dışsallaştırma problemleri üzerine etkisini incelemişlerdir. Yüksek düzeyde cezaya dayalı disipline maruz kalan çocuklarda dışsallaştırma problemlerine daha sık rastlanmaktadır. Ayrıca, altı yaşta görülen dışsallaştırma problemlerinde genel bir artışa rağmen, annesinden yüksek düzeyde sıcaklık ve duyarlılık gören çocukların davranış problemlerinin, annelerinden sıcaklık ve duyarlılık deneyimlemeyen çocuklara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Bu sonuç, annelerin gösterdiği sıcak ve yakın davranışların, çocukların sosyal ve davranışsal problemler geliştirmelerinde koruyucu rol üstlendiklerini göstermektedir. Diğer bir araştırmada, ebeveyn tutumları ve okul öncesi dönem çocuklarında davranış problemleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ebeveynlerin çocukları üzerinde baskı ve kontrolü arttıkça çocuğun davranış problemi yaşama riskinin arttığı tespit edilmiştir (Aunola ve Nurmi, 2005). Dursun'un (2010) yine ebeveyn tutumu ve davranış problemleri ilişkisini incelediği çalışmasında, koruyucu ebeveyn tutumu ve otoriter ebeveyn tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarında dışsallaştırma davranış problemlerine daha fazla rastlandığını bulmuştur.

Öz-düzenlemenin odaklanma, dikkat, duygu düzenlemenin yanı sıra stres yanıt fizyolojisini düzenleme, bilgi ve deneyimi yansıtırma, öğretmenler ve akranlar ile olumlu etkileşim içerisine girme ve okul başarısı ile ilişkisi bulunmaktadır (Blair ve Raver, 2015). Çaba gerektiren kontrol becerisinin öz-düzenlemenin temel bilişsel süreçlerinden olduğu bilinmektedir. Dikkat ve davranışı isteyerek engelleme, aktive etme veya değiştirme yeteneği olarak tanımlanan çaba gerektiren kontrolün, çocuğun 22. ve 45. aylarında yüksek seviyede olması ilerleyen dönemlerde 56. ayda daha güçlü bilince sahip olmasını ve 73. ayda daha az dışsallaştırma davranışları

sergilemesini öngördüğü tespit edilmiştir (Eisenberg ve Spinrad, 2015; Kochanska ve Knaack, 2003). Eisenberg ve arkadaşlarının (2001) yaptığı çalışmada, dışsallaştırılmış davranış problemleri olan çocukları, herhangi bir davranış problemi geliştirmeyen çocuklarla kıyasladıklarında dikkat düzenleme, engelleyici kontrol, çaba gerektiren kontrol gibi öz-düzenleme becerilerini kapsayan alanlarda düşük olduklarını tespit etmişlerdir. Okul öncesi dönemde öz-düzenleme becerilerinin kazanılmanılması çocuğun akademik ve sosyal ortamlarda başarılı olması için gereklidir. Çünkü, okulla ilgili talepleri yerine getirebilmeleri, davranışlarını kontrol edebilmeleri, talimatları hatırlamaları ve takip edebilmeleri, dikkatlerini toplayarak görevleri tamamlayabilmeleri için dikkat, duygu ve davranış düzenleme becerilerini entegrasyonu olan öz-düzenleme becerisini edinmiş olmaları gerekmektedir (McClelland ve Cameron, 2011). Öz-düzenleme becerisi yeteri kadar gelişmeden anaokuluna başlayan çocuklarda, akran reddi ve düşük akademik başarı gibi konularda risk altındadırlar (Blair, 2002). Bir diğer araştırmada, çocukların davranış problemleri ve okula hazır bulunuşları arasındaki ilişkide öz-düzenleme becerilerinin aracı rolü olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle çocukların dikkat ve davranış becerilerinin desteklenmesi hem davranış problemlerini hem de okula hazır bulunuşlarını etkilemesi nedeniyle oldukça önemlidir (Erkan ve Sop, 2018).

1.4.1. Ebeveyn Tutumu ve Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Öz-Düzenlemenin Aracı Rolü

Ebeveyn tutumu, öz-düzenleme ve davranış problemleri arasında ilişkileri ortaya koyan araştırmalar, öz-düzenleme becerilerinin ebeveyn tutumu ve davranış problem arasındaki ilişkide önemli bir aracı değişken olabileceğine dair ipuçları vermektedir. Düşük öz-düzenleme becerileri davranış problemlerine neden olurken; ebeveyn tutumları ise düşük öz-düzenlemenin öncüsü olabileceği görülmektedir (Gözübüyük, 2015). Bununla ilgili olarak, Spinrad ve arkadaşlarının (2007) yaptıkları çalışmada, destekleyici ebeveynliğin çocuklarda çaba gerektiren kontrol gelişimi, içselleştirici, dışsallaştırıcı davranış problemleri ve sosyal yetkinlikle olan ilişkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, çocuklarda düzenleme becerisini temsil eden çaba gerektiren kontrolün, destekleyici ebeveynlik tutumları ile dışsallaştırıcı davranış problemleri ve sosyal yeterlilik arasındaki ilişkide önemli aracılık etkilesinin

olduğunu tespit etmişlerdir. Ebeveynler destekleyici tutumla birlikte çocuklarının duygularını doğrularak ve olumsuz duygularla başa çıkmanın yollarını sunarak rehberlik ettiklerinde, çocukların bilişsel olarak çaba gerektiren kontrollerinin gelişmesi ile öz-düzenleme stratejileri artmaktadır. Bununla birlikte çaba gerektiren kontrolü yüksek olan olan çocukların dışsallaştırma problemlerine sahip olma olasılıkları daha düşük ve sosyal yeterlilikte daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yine bir diğer araştırmada, olumsuz ebeveynlik ve davranış problemleri arasındaki ilişkinin, çocuğun öz-düzenleme becerisinde önemli rol oynayan çaba gerektiren kontrol tarafından yönetildiği varsayılmıştır. Araştırma sonucunda, düşük duyarlılık ve sık sık cezalandırmanın, çocuğun çaba gerektiren kontrol becerilerinde eksikliklere sebep olarak sonrasında çocuğun dışsallaştırma davranışını öngördüğü sonucuna ulaşılmıştır (Chang ve ark., 2011). Eisenberg ve arkadaşlarının (2005) 2 yıl arayla yaptıkları çalışmada, sıcak ve destekleyici ebeveynliğin, sert ebeveynliğin aksine çaba gerektiren kontrolü ve dolayısıyla duygularla ilgili daha geniş özerk düzenlemeyi çeşitli şekillerde teşvik etmektedir. Düşük öz-düzenleme becerilerinin de, dışsallaştırma davranışlarının oluşumunda ebeveyn tutumu ile ilişkisinde aracılık ettiği görülmüştür. Bir diğer araştırma sonucunda, demokratik ebeveyn tutumunun çocukların çaba gerektiren kontrol becerileri ile olumlu yönde ilişkilerinin olduğunu, fiziksel ceza uygulamalarının ise çocuklarda çaba gerektiren kontrol becerisi ile olumsuz yönde ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, çaba gerektiren kontrol becerisinin ebeveyn tutumu ve dışsallaştırma davranış problemleri ile arasında aracılık ettiğini bulmuşlardır. Bu nedenle demokratik tutuma sahip ebeveynler çocuklarının çaba gerektiren kontrol becerilerini destekleyerek dışsallaştırma davranışlarını önleyebilirler (Eisenberg, Chang ve Haung, 2009). Bu nedenle önleme çalışmaları için, ebeveynlerin sıcaklık ve pozitif ifadeler yönünde teşvik edilmeleri çocukların öz-düzenlemelerini geliştirmeleri ve dışsallaştırma veya antisosyal davranışlarının azalmasına ve sosyal yetkinliklerinin artmasına imkan sağlayacağı düşünülmüştür.

1.5. Araştırmanın Amacı ve Soruları

Buraya kadar aktarılan çalışmalar ışığında mevcut çalışmada, okul öncesi dönemdeki çocukların sahip oldukları ebeveyn tutumlarının, çocuklarda öz-düzenleme ve davranış problemleri arasında doğrudan etkilerinin ve dolaylı olarak ebeveyn

tutumlarının, öz-düzenleme aracılığıyla davranış problemleri üzerindeki etkilerinin incelenmesi hedeflenmektedir. Türkiye’de çocuk gelişimine dair alanyazında alanyazında ebeveyn tutumu ve davranış problemi üzerine birçok araştırma bulunurken, ebeveyn tutumunun öz-düzenleme becerileri üzerinden davranış problemini nasıl etkilediği üzerine araştırmalar sınırlıdır. Okul öncesi dönemde kazanılması önemli olan ve sonraki yıllarda çocuğun sağlıklı ruhsal gelişimine katkı sağlayan öz-düzenleme becerilerinin, ebeveyn tutumu ve davranış problemleri ile olan ilişkilerinin ortaya koyulması hem mevcut alanyazına katkı sağlayacak hem de uzmanların ebeveyn-çocuk ilişkileri ve davranış problemlerine ilişkin önleme ve müdahale çalışmalarına faydalı olacaktır.

Buna göre, mevcut çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Ebeveyn tutumu, öz-düzenleme ve davranış problemi sosyo-demografik bilgilere (ebeveyn eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyi) göre farklılaşmakta mıdır?
2. Ebeveyn tutumu, öz-düzenleme, sosyal yeterlilik ve davranış problemleri arasındaki ilişkiler nasıldır?
3. Okul öncesi dönem çocuklarının öz-düzenleme becerilerinin ebeveyn tutumu ile sosyal yetkinlik arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık etkisi var mıdır?
4. Okul öncesi dönem çocuklarının öz-düzenleme becerilerinin ebeveyn tutumu ile davranış problemleri arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık etkisi var mıdır?

Alanyazın taramasında elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmanın hipotezleri şu şekildedir:

H1: Ebeveyn tutumu ve çocukta davranış problemleri arasındaki ilişkide çocuğun öz-düzenleme becerileri aracı rol oynamaktadır.

H2: Ebeveyn tutumu ve çocukta sosyal yeterlilik arasındaki ilişkide çocuğun öz-düzenleme becerileri aracı rol oynamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın katılımcılarına ait demografik özelliklere, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına, işlem yoluna ve veri analizine dair bilgiler açıklanmıştır.

2.1. Katılımcılar

Örneklem, İstanbul ilinde çeşitli anaokullarında eğitim gören 4-6 yaş arası 98 kız (%51.6) ve 92 erkek (%48.4) olmak üzere 190 çocuk ve araştırmaya katılmaya gönüllü olarak kabul eden ebeveynlerinden oluşmaktadır.

Örneklem içerisindeki ebeveynlerin eğitim düzeylerine dair demografik sonuçları; annelerin 30'u (%15.8) ilkokul, 37'si (19.5) ortaokul, 57'si (%30.0) lise, 20'si (%10.5) önlisans, 38'i (%20.0) üniversite, 8'i (%4.2) yüksek lisansken, babaların 34'u (%17.9) ilkokul, 32'si (%16.8) ortaokul, 63'ü (%33.2) lise, 16'si (%8.4) önlisans, 33'ü (%17.4) üniversite, 12'si (%6.3) yüksek lisans olarak belirlenmiştir.

Ek olarak, ebeveynlerin sosyo-ekonomik durumlarına dair demografik sonuçları incelendiğinde 44'ü (%23.2) düşük, 72'si (%37.9) orta ve 74'ü (%38.9) yüksek gelir grubunda tanımlandıkları görülmektedir.

Tablo 2.1. Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Değişkenlere İlişkin Sıklık ve Yüzdeler Değerleri

	<i>Değişken</i>	<i>Sıklık (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Cinsiyet	Kız	98	51,6
	Erkek	92	48,4
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	30	15,8
	Ortaokul	37	19,5
	Lise	57	30
	Önlisans	20	10,5
	Lisans	38	20
	Yüksek Lisans	8	4,2
	Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	34
	Ortaokul	32	16,8
	Lise	63	33,2
	Önlisans	16	8,4
	Lisans	33	17,4
	Yüksek Lisans	12	6,3
Ebeveyn Sosyo-Ekonomik Durum	Düşük	44	23,2
	Orta	72	37,9
	Yüksek	74	38,9

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcılarının demografik bilgilerini almak üzere alanyazın göz önünde bulundurularak araştırmacı tarafından belirlenen açık uçlu ve çoktan seçmeli soruları içermektedir.

2.2.2. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

Karabulut Demir (2007) tarafından ebeveynlerin 2-6 yaş çocuklarına olan tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, Demokratik, Otoriter, İzin verici ve Aşırı Koruyucu olmak üzere 4 ebeveyn tutumunu temel alarak 46 maddeden oluşmaktadır. 5'li Likert tipinden oluşan ölçek maddeleri; "Her zaman böyledir" (5), "Çoğunlukla böyledir" (4), "Bazen böyledir" (3), "Nadiren böyledir" (2) ve "Hiçbir zaman böyle değildir" (1) şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek çalışmasının geçirlik ve güvenirlik analizleri sonucunda boyutların Cronbach Alfa değerleri, Demokratik boyut

için .83, Otoriter boyut için .76, İzin Verici boyut için .74 ve Aşırı Koruyucu boyut için .75 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği

Okul öncesi dönem 48-72 ay arasındaki çocukların, öz-düzenleme becerilerini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, düzenleme becerileri ve kontrol becerileri olmak üzere iki boyuttan ve toplamda 33 sorudan oluşmaktadır. Ölçekteki maddeler, “kesinlikle doğru”, “doğru”, “kısmen doğru”, “doğru değil” ve “kesinlikle doğru değil” şeklinde belirtilen beşli Likert tipinde düzenlenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa değerleri sırasıyla düzenleme becerileri alt boyutu için .96, kontrol becerileri alt boyutu için .91 olarak belirlenmiştir (Bayındır ve Ural, 2016).

2.2.4. Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği

Ölçek 1996 yılında LaFreniere ve Dumas tarafından geliştirilmiş ve ölçeğin uyarlama çalışması Çorapçı, Aksan, Arslan-Yalçın ve Yağmurlu (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçek, kızgınlık-saldırganlık, sosyal yetkinlik, anksiyete-içe dönüklük olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekteki maddeler, “hiçbir zaman”, “bazen”, “sık sık” ve “her zaman” şeklinde dördümlü Likert tipinde düzenlenmiştir. Ölçeğin uyarlama çalışmasında Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları kızgınlık-saldırganlık için .87, sosyal yetkinlik için .88, anksiyete-içe dönüklük için .84 olarak bulunmuştur.

2.3. İşlem

İstanbul Şehir Üniversitesi Etik Kurulu onayı alındıktan sonra çeşitli anaokullarında eğitim gören 4-6 yaş arası çocukların ebeveynlerine ve öğretmenlerine ölçek formları ulaştırılarak doldurmaları sağlanmıştır. Katılımcılar araştırma hakkında bilgilendirilerek çalışmaya gönüllü katılımlarına dair onamları alınmıştır. Ebeveynlere demografik bilgi formu, ardından ebeveyn tutum ölçeği ve öz-düzenleme becerileri ölçeği sunulmuştur. Öğretmenlere de çocukların davranış değerlendirmelerini yapmaları için sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme ölçeği sunulmuştur. Çalışmadaki ölçeklerin doldurulması 10-15 dakika arasında sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma sorularına yanıt bulmak amacıyla öncelikle ebeveyn tutumu, öz-düzenleme becerileri ve davranış problemleri ile sosyo-demografik değişkenlerin (ebeveyn eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyleri) arasındaki ilişkiyi incelemek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Ardından, ebeveyn tutumu, öz-düzenleme becerileri, sosyal yetkinlik ve davranış problemlerinin birbirleriyle olan ilişkilerini değerlendirmek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Son olarak, ebeveyn tutumu ve davranış problemleri arasındaki ilişkide öz-düzenlemenin aracı rolünü belirlemek amacıyla verilere SPSS programı üzerinden Paralel Çoklu Aracı Değişken Analizi (PROCESS) uygulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırma sorularını test etmek amacıyla yapılan istatistiksel analizlerin sonuçları yer almaktadır. Analizler öncesinde, veri girişleri kontrol edilerek araştırmaya katılan ancak ölçeklerin bir kısmını hiç doldurmayan 9 katılımcıya dair veriler analiz dışında bırakılmıştır. Ardından elde edilen verileri istatistiksel analizlere uygun hale getirmek amacıyla kayıp değerlere ilgili maddenin ortalama puanı atanmıştır.

Katılımcılardan elde edilen verilerin istatistiksel analizi sonucunda elde edilen bulgular üç ana başlık altında sunulmaktadır. İlk bölümde araştırmada bulunan ilgili değişkenler ile sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları aktarılmıştır. İkinci bölümde, araştırmada yer alan değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla yapılan Korelasyon Analizi sonuçları aktarılmıştır. Üçüncü bölümde ise, ebeveyn tutumu ve davranış problemleri arasındaki ilişkide öz-düzenleme becerilerinin aracı rolünü ortaya koymak amacıyla yapılan Basit Aracı Değişken Analizi ve Paralel Çoklu Aracı Değişken Analizi (PROCESS) sonuçlarına yer verilmiştir.

3.1. Ebeveyn Tutumu, Öz-Düzenleme Becerileri ve Davranış Problemleri ile Sosyodemografik Değişkenler Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Bu bölümde, ebeveyn tutumu, öz-düzenleme becerileri ve davranış problemleri ile araştırmadaki anne- babaların eğitim ve ailenin gelir düzeyleri arasındaki ilişkileri belirlemek adına yürütülen analizlere yer verilmiştir.

3.1.1. Anne Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu, Öz-Düzenleme Becerileri ve Davranış Problemi Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Annenin eğitim düzeyi açısından ebeveyn tutumları (demokratik, otoriter, izin verici, koruyucu), kızgınlık/saldırganlık, anksiyete/içer kapanıklık, sosyal yetkinlik,

kontrol, düzenleme ve toplam öz-düzenleme becerileri puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Annenin eğitim düzeyi açısından saldırganlık [$F(5, 189) = .533, p > 0.05$], anksiyete [$F(5, 189) = 1.422, p > 0.05$], sosyal yetkinlik [$F(5, 189) = 1.491, p > 0.05$], kontrol [$F(5, 189) = 1.582, p > 0.05$], düzenleme [$F(5, 189) = .700, p > 0.05$] ve öz-düzenleme becerisi [$F(5, 189) = 1.314, p > 0.05$] puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Anne eğitim düzeyine göre ebeveynlik tutumu alt boyutu olan demokratik tutum puanlarının farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde; annenin eğitim düzeyine göre demokratik tutum puanında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [$F(5, 189) = 3.733, p < 0.05$]. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu incelendiğinde eğitim düzeyi ortaokul olan anneler ile eğitim düzeyi lisans olan annelerin demokratik ebeveynlik tutum puanları arasında anlamlı farklılık olduğu, lisans mezunu olan annelerin demokratik ebeveyn tutum puanının ortaokul mezunu olan annelerin puanından daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer eğitim düzeyleri arasında demokratik ebeveyn tutumu puanında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Tablo 3.1. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Demokratik Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Anne Eğitim Düzeyi	N	Ort.	SS.	F	P	Tukey Testi
Ortaokul	37	72.05	7.11	3.73	.03*	Lisans > Ortaokul
Lisans	38	77.08	5.65			

* $p < .05$

Anne eğitim düzeyi açısından otoriter ebeveynlik tutumu puanında anlamlı farklılık olup olmadığı incelendiğinde; annenin eğitim düzeyine göre otoriter ebeveynlik tutum puanlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [$F(5, 189) = 2.837, p < 0.05$]. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu incelendiğinde, eğitim düzeyi ilkököl olan anneler ile lise ve lisans mezunu olan anneler arasında olduğu görülmektedir ($p < 0.05$). İlkököl mezunu olan annelerin otoriter ebeveyn tutum puanının, lise ve lisans mezunu annelerin puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Diğer eğitim düzeyleri arasında otoriter ebeveyn tutumu puanında anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Tablo 3.2. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Otoriter Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Anne Eğitim Düzeyi	N	Ort.	SS.	F	P	Tukey Testi
İlkokul	30	23.4	6.75	2.84	.017*	İlkokul > Lise İlkokul > Lisans
Lise	57	19.16	6.07			
Lisans	38	18.94	4.67			

* $p < .05$

Annenin eğitim düzeyi açısından izin verici ebeveyn tutumu puanlarında anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan analiz sonucuna göre; anne eğitim düzeyine göre izin verici ebeveyn tutumu puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$F(5, 189) = 1.751, p > 0.05$].

Anne eğitim düzeyi açısından koruyucu ebeveynlik tutumu puanında anlamlı farklılık olup olmadığı incelendiğinde; annenin eğitim düzeyine göre koruyucu ebeveynlik tutum puanlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [$F(5, 189) = 3.332, p < 0.05$]. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu incelendiğinde, ilkokul ve ortaokul mezunu anneler ile lisans mezunu anneler arasında olduğu görülmektedir. Buna göre, eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul olan annelerin aşırı koruyucu ebeveynlik tutum puanı, eğitim düzeyi lisans olan annelerin puanından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer eğitim düzeyi grupları açısından koruyucu ebeveynlik tutum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Tablo 3.3. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Aşırı Koruyucu Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Anne Eğitim Düzeyi	N	Ort.	SS.	F	P	Tukey Testi
İlkokul	30	36.9	5.86	3.33	.007*	İlkokul > Lisans Ortaokul > Lisans
Ortaokul	37	35.51	5.72			
Lisans	38	31.4	5.99			

* $p < .05$

Annenin eğitim düzeyi açısından saldırganlık [$F(5, 189) = 0.533, p > 0.05$], anksiyete [$F(5, 189) = 1.422, p > 0.05$], sosyal yetkinlik [$F(5, 189) = 1.491, p > 0.05$], kontrol [$F(5, 189) = 1.582, p > 0.05$], düzenleme [$F(5, 189) = .700, p > 0.05$] ve öz-düzenleme becerileri [$F(5, 189) = 1.314, p > 0.05$] puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

3.1.2. Baba Eğitim Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu, Öz-Düzenleme Becerileri ve Davranış Problemleri Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Babanın eğitim düzeyi açısından ebeveyn tutumları (demokratik, otoriter, izin verici, koruyucu), saldırganlık, anksiyete, sosyal yetkinlik, kontrol, düzenleme ve öz-düzenleme becerileri puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Babanın eğitim düzeyi açısından saldırganlık [$F(5, 189) = .437, p > 0.05$], anksiyete [$F(5, 189) = .260, p > 0.05$], sosyal yetkinlik [$F(5, 189) = 2.031, p > 0.05$], kontrol [$F(5, 189) = 1.704, p > 0.05$], düzenleme [$F(5, 189) = .155, p > 0.05$] ve öz-düzenleme becerisi [$F(5, 189) = .831, p > 0.05$] puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Babanın eğitim düzeyine göre ebeveynlik tutumu alt boyutu olan demokratik tutum puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde; babanın eğitim düzeyine göre demokratik tutum puanında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [$F(5, 189) = 2.868, p < 0.05$]. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu incelendiğinde, ilkokul mezunu ile önlisans mezunu babaların demokratik tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu, eğitim düzeyi önlisans olan babaların demokratik tutum puanlarının daha yüksek olduğu, diğer eğitim düzeyleri arasında demokratik tutum puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı ($p > 0.05$) tespit edilmiştir.

Tablo 3.4. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Demokratik Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi	N	Ort.	SS.	F	P	Tukey Testi
İlkokul	34	72.00	9.4	2.87	.016*	Önlisans > İlkokul
Önlisans	16	75.00	6.39			

*p < .05

Babanın eğitim düzeyine göre ebeveynlik tutumu alt boyutu olan otoriter tutum puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde; babanın eğitim düzeyine göre otoriter tutum puanında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [$F(5, 189) = 5.138$, $p < 0.05$]. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu incelendiğinde, eğitim düzeyi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu babalar ile lisans mezunu olan babalar arasında, otoriter tutum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunduğu; eğitim düzeyi ilkokul, ortaokul ve lise olan babaların otoriter tutum puanlarının daha yüksek olduğu, diğer eğitim düzeyleri arasında otoriter tutum puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı ($p > 0.05$) tespit edilmiştir.

Tablo 3.5. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Otoriter Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi	N	Ort.	SS.	F	P	Tukey Testi
İlkokul	34	22.97	7.41	5.14	.000*	İlkokul > Lisans Ortaokul > Lisans Lise > Lisans
Ortaokul	32	22.5	5.26			
Lise	63	20.52	5.86			
Lisans	33	16.79	3.49			

*p < .05

Babanın eğitim düzeyi açısından izin verici ebeveynlik tutumu puanlarında anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan analiz sonucuna göre; baba eğitim düzeyine göre izin verici ebeveyn tutumu puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$F(5, 189) = .869$, $p > 0.05$].

Baba eğitim düzeyi açısından koruyucu ebeveynlik tutumu puanlarının anlamlı farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde; babanın eğitim düzeyine göre koruyucu ebeveynlik tutum puanlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir

[$F(5, 189) = 4.924, p < 0.05$]. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğu incelendiğinde, eğitim düzeyi ilkökul, ortaokul ve lise mezunu babalar ile lisans mezunu olan babalar arasında olduğu görülmektedir. Buna göre eğitim düzeyi ilkökul, ortaokul ve lise olan babaların koruyucu ebeveynlik tutum puanları, eğitim düzeyi lisans olan babaların puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer eğitim düzeyi grupları açısından koruyucu ebeveynlik tutum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Tablo 3.6. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Aşırı Koruyucu Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Baba Eğitim Düzeyi	N	Ort.	SS.	F	P	Tukey Testi
İlkokul	34	36.52	5.6	4.92	.00*	İlkokul > Lisans Ortaokul > Lisans Lise > Lisans
Ortaokul	32	35.72	6.15			
Lise	63	34.84	5.46			
Lisans	33	30.15	6.85			

* $p < .05$

Babanın eğitim düzeyi açısından saldırganlık [$F(5, 189) = .437, p > 0.05$], anksiyete [$F(5, 189) = .260, p > 0.05$], sosyal yetkinlik [$F(5, 189) = 2.031, p > 0.05$], kontrol [$F(5, 189) = 1.704, p > 0.05$], düzenleme [$F(5, 189) = .155, p > 0.05$] ve öz-düzenleme becerileri [$F(5, 189) = .831, p > 0.05$] puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

3.1.3. Ailenin Sosyo-Ekonomik Düzeyi ile Ebeveyn Tutumu, Öz-Düzenleme Becerileri ve Davranış Problemleri Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Bu başlık altında aile gelir düzeyi açısından ebeveyn tutumları (demokratik, otoriter, izin verici, koruyucu), saldırganlık, anksiyete, sosyal yetkinlik, kontrol, düzenleme ve öz-düzenleme becerileri puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Yapılan analiz sonucuna göre gelir düzeyi açısından saldırganlık [$F(2, 189) = .402, p > 0.05$], anksiyete [$F(2, 189) = .448, p > 0.05$], sosyal yetkinlik [$F(2, 189) = 1.393, p > 0.05$], kontrol [$F(2, 189) = 1.625, p > 0.05$], düzenleme [$F(2, 189) = .07, p > 0.05$] ve

özdüzenleme becerileri [$F(2, 189) = .577, p > 0.05$] puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Sosyo-ekonomik düzey açısından göre ebeveynlik tutumu alt boyutu olan demokratik tutum puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde; gelir düzeyine göre demokratik tutum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir [$F(2, 189) = 3.004, p > 0.05$].

Sosyo-ekonomik düzey açısından ebeveynlik tutum alt boyutu olan otoriter tutum puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde; gelir düzeyine göre otoriter tutum puanında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [$F(2, 189) = 3.762, p < 0.05$]. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu incelendiğinde, gelir düzeyi düşük ile yüksek olan gruplar arasında otoriter ebeveynlik tutum puanında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan grubun otoriter ebeveynlik tutum puanının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.7. Sosyo-Ekonomik Durum Değişkenine Göre Otoriter Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Sosyo-Ekonomik Durum	N	Ort.	SS.	F	P	Tukey Testi
Düşük	44	21.75	6.12	3.76	.025*	Düşük > Yüksek
Yüksek	74	19.02	5.41			

* $p < .05$

Sosyo-ekonomik düzey açısından izin verici ebeveyn tutumu puanlarında anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan analiz sonucuna göre; gelir düzeyine göre izin verici ebeveyn tutumu puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$F(2, 189) = .771, p > 0.05$].

Sosyo-ekonomik düzey açısından koruyucu ebeveynlik tutumu puanında anlamlı farklılık olup olmadığı incelendiğinde; gelir düzeyine göre koruyucu ebeveynlik tutum puanlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir [$F(2, 189) = 10.176, p < 0.05$]. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan analize

göre farklılaşma, gelir düzeyi düşük ve orta olan gruplar ile gelir düzeyi yüksek olan gruplar arasında olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; gelir düzeyi düşük ve orta olan grupların aşırı koruyucu ebeveynlik tutum puanlarının gelir düzeyi yüksek olan gruptan daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Diğer gelir düzeyi grupları açısından koruyucu ebeveynlik tutum puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0.05$).

Tablo 3.8. Sosyo-Ekonomik Durum Değişkenine Göre Aşırı Koruyucu Tutum Puanlarının Farklılaşmasına İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Sosyo-Ekonomik Durum	N	Ort.	SS.	F	P	Tukey Testi
Düşük	44	36.43	5.97	10.18	.000*	Düşük > Yüksek Orta > Yüksek
Orta	72	35.44	5.98			
Yüksek	74	31.87	5.98			

* $p < .05$

Yapılan analiz sonucuna göre gelir düzeyi açısından saldırganlık [$F(2, 189) = .402, p > 0.05$], anksiyete [$F(2, 189) = .448, p > 0.05$], sosyal yetkinlik [$F(2, 189) = 1.393, p > 0.05$], kontrol [$F(2, 189) = 1.625, p > 0.05$], düzenleme [$F(2, 189) = .07, p > 0.05$] ve öz-düzenleme becerileri [$F(2, 189) = .577, p > 0.05$] puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

3.2. Ebeveyn Tutumu, Öz-düzenleme, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Problemi Arasındaki İlişkilere Dair Bulgular

Bu bölümde araştırma modelini oluşturmak ve ilgili değişkenler arasındaki olası ilişkileri incelemek için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 3.9. gösterilmiştir.

Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde, ebeveyn tutumlarının alt boyutlarından demokratik ebeveyn tutumu ile davranış problemlerinin alt boyutları kızgınlık/ saldırganlık ($r = -.14, p > .05$), anksiyete/ içe dönüklük ($r = .02, p > .05$) ve sosyal yetkinlik ($r = .08, p > .05$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkisinin olmadığı görülürken, öz-düzenleme becerilerinin alt boyutlarından kontrol ($r = .15, p < .05$), düzenleme ($r = .35, p < .01$) ve toplam öz-düzenleme becerileri

($r = .32, p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Ebeveyn tutumunun alt boyutlarından otoriter ebeveyn tutumu ile davranış problemleri alt boyutları kızgınlık/ saldırganlık ($r = .17, p < .05$), sosyal yetkinlik ($r = -.15, p < .05$) arasında anlamlı ilişkinin olduğu görülürken, anksiyete/ içe dönüklük ($r = -.07, p > .05$) arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür. Otoriter ebeveyn tutumunun öz-düzenleme becerileri alt boyutlarından kontrol ($r = -.30, p < .01$), düzenleme ($r = -.26, p < .01$) ve toplam öz-düzenleme becerileri ($r = -.34, p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin olduğu saptanmıştır. Ebeveyn alt boyutlarından izin verici tutumu ile davranış problemleri alt boyutları kızgınlık/ saldırganlık ($r = .19, p < .05$), anksiyete/ içe kapanıklık ($r = .17, p < .05$), sosyal yetkinlik ($r = -.26, p < .01$) ve öz-düzenleme becerilerinin alt boyutlarından kontrol ($r = -.19, p < .01$), düzenleme ($r = -.16, p < .05$) ve toplam öz-düzenleme becerileri ($r = -.21, p < .01$) arasında anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür. Ebeveyn tutumunun alt boyutlarından aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile davranış problemleri alt boyutlarından kızgınlık/ saldırganlık ($r = -.02, p > .05$), anksiyete/ içe kapanıklık ($r = -.07, p > .05$) ve sosyal yetkinlik ($r = -.11, p > .05$) arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Aşırı koruyucu tutum ile öz-düzenleme becerileri alt boyutlarından kontrol ($r = -.07, p > .05$) ve toplam öz-düzenleme becerileri ($r = .08, p > .05$) arasında anlamlı ilişkinin olmadığı görülürken, düzenleme ($r = .18, p < .05$) alt boyutunda anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Davranış problemi alt boyutlarından kızgınlık/ saldırganlık alt boyutu ile öz-düzenleme becerileri alt boyutlarından, kontrol ($r = -.37, p < .01$), düzenleme ($r = -.19, p < .01$) ve toplam öz-düzenleme becerileri ($r = -.34, p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür. Davranış problemi alt boyutlarından anksiyete/ içe kapanıklık ile öz-düzenleme becerileri alt boyutların, kontrol ($r = .06, p > .05$) ve toplam öz-düzenleme becerileri ($r = -.07, p > .05$) arasında anlamlı ilişkinin olmadığı görülürken, düzenleme ($r = -.16, p < .05$) alt boyutu arasında anlamlı ilişkinin olduğu görülmüştür. Davranış problemleri alt boyutlarından sosyal yetkinlik ile kontrol ($r = .33, p < .01$), düzenleme ($r = .23, p < .01$) ve toplam öz-düzenleme becerileri ($r = .34, p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Tablo 3.9. Ebeveyn Tutumu, Öz-Düzenleme ve Davranış Problemleri Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ETÖ										
1.Demokratik	1									
2.Otoriter	-.46**	1								
3.İzin Verici	-.15*	.40**	1							
4.Aşırı Koruyucu	.18*	.09	.11	1						
SY-DDÖ										
5.Kızgınlık/Saldırganlık	-.14	.17*	.19*	-.02	1					
6.Anksiyete/İçer Dönüklük	.02	-.07	.17*	-.07	.10	1				
7.Sosyal Yetkinlik	.08	-.15*	-.26**	-.11	-.54**	-.45**	1			
ÖDBÖ										
8.Kontrol	.15*	-.30**	-.19**	-.07	-.37**	.06	.33**	1		
9.Düzenleme	.35**	-.26**	-.16*	.18*	-.19**	-.16*	.23**	.32**	1	
10.Toplam Öz-Düzenleme Beceri- si	.32**	-.34**	-.21**	.08	-.34**	-.07	.34**	.76**	.85**	1

p < .05* p < .01** ETÖ: Ebeveyn Tutum Ölçeği, ÖDBÖ: Öz-Düzenleme Becerileri Ölçeği, SY-DDÖ: Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme Ölçeği

3.3. Ebeveyn Tutumları ile Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Öz Düzenleme Becerilerinin Aracı Rolünün İncelenmesi

Ebeveyn tutumları ile davranış problemleri arasındaki ilişkide öz düzenleme becerilerinin aracı rolünü değerlendirmek amacıyla Paralel Çoklu Aracı Değişken Analizi yürütülmüştür (Hayes, 2013).

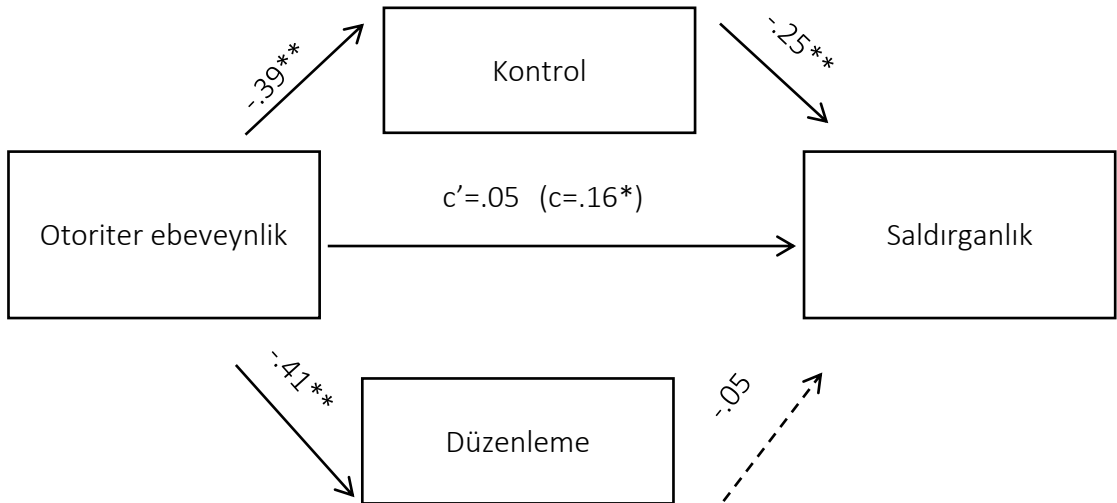
Veriler %95 güven aralığında, 10000 Bootstrap örnekleme ile analiz edilmiştir. Ebeveyn tutumlarının yordayıcı değişken olarak eklendiği işleme, öz düzenleme becerileri aracı değişken, davranış problemleri ise yordanan değişken olarak dahil edilmiştir.

Tablo 3.10. Ebeveyn Tutumları, Öz Düzenleme Becerileri ve Davranış Problemleri için Yürütülen Aracı Değişken Analizleri

Yordayıcı Değişken (Ebeveyn Tutumları)	Aracı Değişken (Öz Düzenleme Becerileri)	Yordanan Değişken (Davranış Problemleri)
Otoriter	Kontrol Düzenleme	Saldırganlık
Otoriter	Kontrol Düzenleme	Sosyal yetkinlik
Otoriter	Kontrol Düzenleme	Anksiyete
İzin verici	Kontrol Düzenleme	Saldırganlık
İzin verici	Kontrol Düzenleme	Sosyal yetkinlik
İzin verici	Kontrol Düzenleme	Anksiyete
Demokratik	Kontrol Düzenleme	Saldırganlık
Demokratik	Kontrol Düzenleme	Sosyal yetkinlik
Demokratik	Kontrol Düzenleme	Anksiyete
Aşırı koruyucu	Kontrol Düzenleme	Saldırganlık
Aşırı koruyucu	Kontrol Düzenleme	Sosyal yetkinlik
Aşırı koruyucu	Kontrol Düzenleme	Anksiyete

3.3.1. Otoriter Ebeveyn Tutumu ile Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Öz Düzenleme Becerilerinin Aracı Rolü

Yürütülen aracı değişken analizi sonuçlarına göre otoriter ebeveyn tutumunun kontrol (α yolu; $\beta = -.39$, SH = .09, $t = -4.36$, $p < .01$, CI [-.57, -.21]) ve düzenleme (α yolu; $\beta = -.41$, SH = .11, $t = -3.68$, $p < .01$, CI [-.64, -.19]) becerilerini anlamlı derecede yordadığı görülmüştür. Kontrol becerisi (b yolu; $\beta = -.25$, SH = .06, $t = -4.51$, $p < .01$, CI [-.36, -.14]) saldırganlığı anlamlı düzeyde yorduğken, düzenleme becerisinin ise (b yolu; $\beta = -.05$, SH = .04, $t = -1.04$, $p > .05$, CI [-.13, .04]) yordamadığı görülmüştür. Otoriter ebeveynlik tutumunun saldırganlık üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c yolu; $\beta = .16$, SH = .07, $t = 2.37$, $p < .05$, CI [.03, .30]). Otoriter ebeveyn tutumu ile kontrol becerisi denkleme eş zamanlı olarak alındığında ebeveyn tutumu ile saldırganlık arasındaki ilişki anlamlılık düzeyini kaybetmiştir (c' yolu; $\beta = .05$, SH = .07, $t = .69$, $p > .05$, CI [-.09, .19]). Bu bulgular kontrol becerisinin otoriter ebeveyn tutumu ile saldırganlık arasında aracı rol oynadığını göstermektedir. Buna göre tüm modelin anlamlı olduğu ($F(3, 186) = 10.65$, $p < .01$, $R^2 = .15$) ve toplam varyansın %15'ini açıkladığı görülmüştür (Şekil 3.1., Tablo 3.6.)

Şekil 3.1. Otoriter ebeveynlik biçiminin kontrol becerisi aracılığıyla saldırganlığı yordamasına ilişkin aracı değişken analizi

* $p < .05$, ** $p < .01$

Not. Kesik çizgi beta (β) değerleri anlamlı değil, kesintisiz çizgi beta (β) değerleri anlamlı

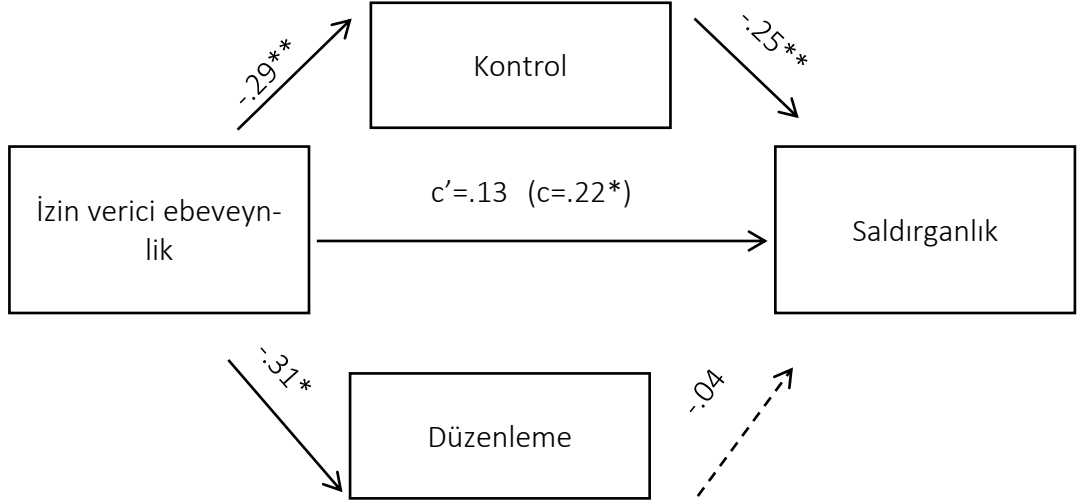
Tablo 3.11. Otoriter Ebeveyn Tutumu ve Saldırganlık Arasındaki İlişkide Kontrolün Rolünün Basit Aracı Değişken Analizi ile Açıklanması

Değişken	M (Kontrol)			Y (Saldırganlık)		
	β	SH	p	β	SH	p
Otoriter	-.39	.09	.00	.05	.07	.48
M (Kontrol)	-	-	-	-.25	.06	.00
Sabit	48.16	1.91	.00	29.53	4.55	.00
			$R^2 = .09$	$F(1,188)= 19.03$	$R^2 = .15$	$F(3,186)= 10.65$
			$p=.00$		$p=.00$	

Yürütülen Paralel Çoklu Aracı Değişken Analizi sonuçlarına göre otoriter ebeveyn tutumunun öz düzenleme becerilerinin aracı rolüyle sosyal yetkinlik ve anksiyete üzerinde yordayıcı bir rolünün olmadığı görülmüştür ($p > .05$).

3.3.2 İzin Verici Ebeveyn Tutumu ile Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Öz Düzenleme Becerilerinin Aracı Rolü

Aracı değişken analizi sonuçlarına göre izin verici ebeveyn tutumunun kontrol (α yolu; $\beta = -.29$, SH = .11, $t = -2.64$, $p < .01$, CI [-.51, -.07]) ve düzenleme (α yolu; $\beta = -.31$, SH = .14, $t = -2.26$, $p < .05$, CI [-.58, .04]) becerilerini anlamlı derecede yordadığı görülmüştür. Kontrol becerisi (b yolu; $\beta = -.25$, SH = .05, $t = -4.56$, $p < .01$, CI [-.35, -.14]) saldırganlığı anlamlı düzeyde yorduyorken, düzenleme becerisinin ise (b yolu; $\beta = -.04$, SH = .04, $t = -1.01$, $p > .05$, CI [-.13, .04]) yordamadığı görülmüştür. İzin verici ebeveynlik tutumunun saldırganlık üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c yolu; $\beta = .22$, SH = .08, $t = 2.59$, $p < .05$, CI [.05, .38]). İzin verici ebeveyn tutumu ile kontrol becerisi denkleme eş zamanlı olarak alındığında ebeveyn tutumu ile saldırganlık arasındaki ilişki anlamlılık düzeyini kaybetmiştir (c' yolu; $\beta = .13$, SH = .08, $t = 1.63$, $p > .05$, CI [-.03, .29]). Bu bulgular kontrol becerisinin izin verici ebeveyn tutumu ile saldırganlık arasında aracı rol oynadığını göstermektedir. Buna göre tüm modelin anlamlı olduğu ($F(3, 186) = 11.49$, $p < .01$, $R^2 = .16$) ve toplam varyansın %16'sını açıkladığı görülmüştür (Şekil 3.2., Tablo 3.7.).

Şekil 3.2. İzin verici ebeveynlik biçiminin kontrol becerisi aracılığıyla saldırganlığı yordamasına ilişkin aracı değişken analizi

*p < .05, ** p < .01

Not. Kesik çizgi beta (β) değerleri anlamlı değil, kesintisiz çizgi beta (β) değerleri anlamlı

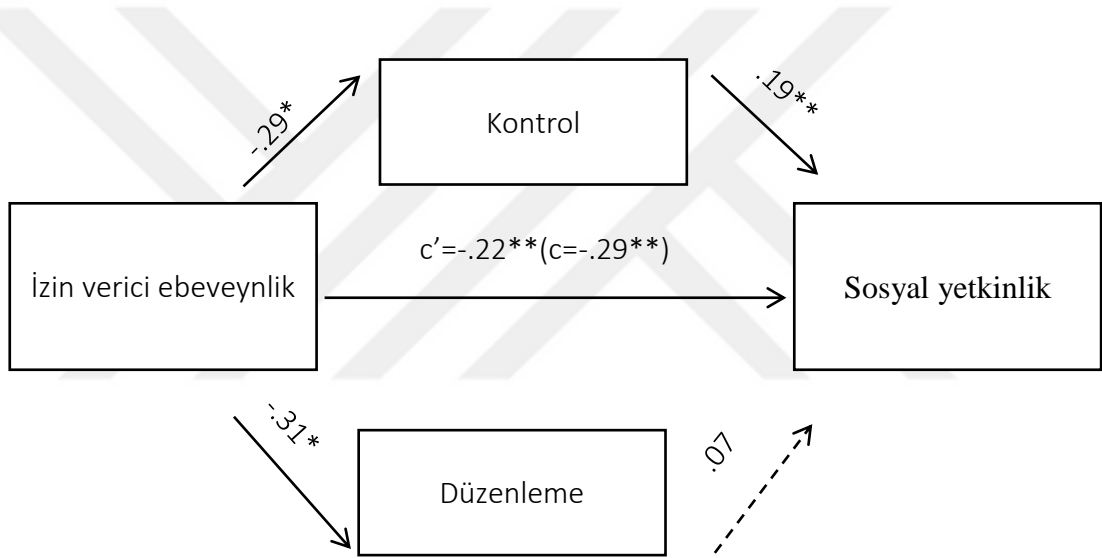
Tablo 3.12. İzin Verici Ebeveyn Tutumu ve Saldırganlık Arasındaki İlişkide Kontrolün Rolünün Basit Aracı Değişken Analizi ile Açıklanması

Değişken	M (Kontrol)			Y (Saldırganlık)		
	β	SH	p	β	SH	p
İzin verici	-.29	.11	.00	.13	.08	.10
M (Kontrol)	-	-	-	-.25	.05	.00
Sabit	46.12	2.32	.00	27.52	4.37	.00
	$R^2 = .04$ F(1,188)= 6.99 p=.00			$R^2 = .16$ F(3,186)= 11.49 p=.00		

3.3.3. İzin Verici Ebeveyn Tutumu ile Sosyal Yetkinlik Arasındaki İlişkide Öz Düzenleme Becerilerinin Aracı Rolü

Paralel Çoklu Aracı Değişken Analizi sonuçlarına göre izin verici ebeveyn tutumunun kontrol (α yolu; $\beta = -.29$, SH = .11, t = -2.64, p < .01, CI [-.51, -.07]) ve düzenleme (α yolu; $\beta = -.31$, SH = .14, t = -2.26, p < .05, CI [-.58, .04]) becerilerini anlamlı derecede yordadığı görülmüştür. Kontrol becerisi (b yolu; $\beta = .19$, SH = .05, t = 3.63, p < .01, CI [.09, .30]) sosyal yetkinliği anlamlı düzeyde yorduyorken, düzenleme becerisinin ise (b yolu; $\beta = .07$, SH = .04, t = 1.62, p > .05, CI [-.02, .16])

yordamadığı görülmüştür. İzin verici ebeveynlik tutumunun sosyal yetkinlik üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır (c yolu; $\beta = -.29$, SH = .08, $t = -3.61$, $p < .01$, CI [-.46, -.14]). İzin verici ebeveyn tutumu ile kontrol becerisi denkleme eş zamanlı olarak alındığında ebeveyn tutumu ile sosyal yetkinlik arasındaki ilişki anlamlılık düzeyini azalmıştır (c' yolu; $\beta = -.22$, SH = .08, $t = -2.71$, $p < .01$, CI [-.37, -.06]). Bu bulgular kontrol becerisinin izin verici ebeveyn tutumu ile sosyal yetkinlik arasında aracı rol oynadığını göstermektedir. Buna göre tüm modelin anlamlı olduğu ($F(3, 186) = 11.83$, $p < .01$, $R^2 = .16$) ve toplam varyansın %16'sını açıkladığı görülmüştür (Şekil 3.3., Tablo 3.8.).

Şekil 3.3. İzin verici ebeveynlik biçiminin kontrol becerisi aracılığıyla sosyal yetkinliği yordamasına ilişkin aracı değişken analizi

* $p < .05$, ** $p < .01$

Not. Kesik çizgi beta (β) değerleri anlamlı değil, kesintisiz çizgi beta (β) değerleri anlamlı

Tablo 3.13. İzin Verici Ebeveyn Tutumu ve Sosyal Yetkinlik Arasındaki İlişkide Kontrolün Rolünün Basit Aracı Değişken Analizi ile Açıklanması

Değişken	M (Kontrol)			Y (Sosyal Yetkinlik)		
	β	SH	p	β	SH	p
İzin verici	-.29	.11	.01	-.22	.08	.01
M (Kontrol)	-	-	-	.19	.05	.00
Sabit	46.12	2.32	.00	21.06	4.37	.00
			$R^2 = .04$	$F(1,188)= 6.99$	$R^2 = .16$	$F(3,186)= 11.83$
			$p=.01$		$p=.00$	

Yürütülen Basit Aracı Değişken Analizi sonuçlarına göre izin verici ebeveyn tutumunun düzenleme becerisinin aracı rolüyle anksiyete üzerinde yordayıcı bir rolünün olmadığı görülmüştür ($p > .05$).

3.3.4. Demokratik ebeveyn tutumu ile davranış problemleri arasındaki ilişkide öz düzenleme becerilerinin aracı rolü

Paralel Çoklu Aracı Değişken Değişken Analizi sonuçlarına göre demokratik ebeveyn tutumunun öz düzenleme becerilerinin aracı rolüyle saldırganlık, sosyal yetkinlik ve anksiyete üzerinde yordayıcı bir rolünün olmadığı görülmüştür ($p > .05$).

3.3.5. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile davranış problemleri arasındaki ilişkide öz düzenleme becerilerinin aracı rolü

Paralel Çoklu Aracı Değişken Değişken Analizi sonuçlarına göre aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile saldırganlık, sosyal yetkinlik ve anksiyete arasındaki ilişkide öz düzenleme becerilerinin aracı bir rolünün olmadığı saptanmıştır ($p > .05$).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Araştırmada ebeveyn tutumu, öz-düzenleme becerileri, sosyal yeterlilik ve davranış problemleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ebeveynlik tutumu ve davranış problemleri arasındaki ilişkide öz-düzenlemenin aracı rolü değerlendirilmiştir. Bu amaçla yapılan analizlerde elde edilen bulgular ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

4.1. Ebeveyn Tutumu, Öz-Düzenleme Becerileri ve Davranış Problemlerinin Sosyo- Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkilerine Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmada ilk olarak ebeveyn tutumu, öz-düzenleme ve davranış problemleri ile anne-baba eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik düzey arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Öz-düzenleme ve davranış problemleri ile anne-baba eğitim ve sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı ilişkiler gözlenmezken, ebeveyn tutumlarının anne-baba eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik düzey açısından farklılaştığı görülmüştür.

Yapılan analiz sonuçlarına göre lisans mezunu annelerin demokratik ebeveyn tutumu puanları ortaokul mezunu annelere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Otoriter ebeveyn tutumunda ilkokul mezunu annelerin lise ve lisans mezunu annelere göre daha yüksek otoriter tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Eğitim düzeyi ilkokul ve ortaokul mezunu olan annelerin daha yüksek aşırı koruyucu ebeveyn tutumuna sahip oldukları görülmüştür. Babaların eğitim düzeyine göre incelendiğinde ise; anne eğitim düzeyi sonucuna paralel olarak önlisans mezunu babaların demokratik tutum puanları ilkokul mezunu babalara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Otoriter ebeveyn tutumunda, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu babaların lisans mezunu babalara göre daha otoriter tutuma sahip olduğu görülmüştür. Yine aşırı koruyucu ebeveyn tutumunda eğitim düzeyi ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan babaların lisans mezunu babalara göre daha yüksek aşırı koruyucu tutumları olduğu saptanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, anne-baba eğitim düzeylerine göre yüksek eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin daha fazla demokratik tutuma sahip oldukları görülürken; daha düşük eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin otoriter ve aşırı koruyucu

tutumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde bu çalışmanın bulgularına paralel sonuçlar olduğu görülmektedir (Ayyıldız, 2005; Dursun, 2010; Mızrakçı,1994; Sak ve ark., 2015; Şanlı ve Öztürk, 2012; Yaprak, 2007).

Sosyo-ekonomik düzeye göre ebeveyn tutumları incelendiğinde, sosyo-ekonomik düzeyleri düşük olan ebeveynlerin yüksek olan ebeveynlere göre daha fazla otoriter tutumda oldukları görülmüştür. Yine sosyo-ekonomik düzeyi düşük ve orta olan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarının yüksek düzey ailelerden fazla olduğuna dair bulgular elde edilmiştir. Corger ve arkadaşları (1993) ailenin sosyo-ekonomik problemlerinin veya gelirdeki düşüşlerin, anne- babanın genel duygusal durumunda oluşturduğu olumsuz etkilerinden dolayı ebeveyn tutumlarını etkileyebileceğini aktarmıştır (akt. Akçınar ve Baydar, 2018). Aydoğdu ve Dilekmen'in (2016) yaptıkları çalışmada benzer olarak, ebeveyn sosyo-ekonomik durumu azaldıkça, aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Yine alanyazında incelendiğinde, sosyo-ekonomik düzeyde azalmaların ebeveynlerin otoriter ve geçimsiz tutumlarını artırdığına ilişkin bulgulara rastlanmaktadır (Alpoğuz, 2014; Demiriz ve Öğretir, 2007).

4.2. Ebeveyn Tutumu, Öz- Düzenleme, Sosyal Yetkinlik ve Davranış Problemlerinin Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

Korelasyon analizi sonuçlarına göre, ebeveyn tutumu alt boyutlarından demokratik ebeveyn tutumunun davranış problemleri ve sosyal yetkinlikle anlamlı bir ilişkisinin olmadığı görülürken, öz- düzenleme becerileriyle pozitif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin demokratik tutumları arttıkça, çocukların öz- düzenleme becerilerinin arttığı söylenebilmektedir. Alanyazın incelendiğinde, demokratik tutumlu ebeveynliğin öz-düzenleme becerilerinin gelişimine katkı sağladığına dair araştırma bulgularıyla uyumlu birçok araştırma bulunmaktadır (Belsky, Fearon ve Bell, 2007; Eisenberg ve ark., 2009; Spinrad ve ark., 2007)

Ebeveyn tutumlarından otoriter ebeveyn tutumunun, kızgınlık/saldırganlık ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi bulunurken, sosyal yetkinlik ve öz-düzenleme becerileri ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır. Araştırma bulgularıyla

paralel olarak Akçınar ve Baydar'ın (2018) yaptıkları çalışmada cezaya dayalı otoriter tutumun çocuklardaki dışsallaştırma problemlerini arttırdığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan, ebeveyn otoriter tutum düzeyi azaldıkça çocuklardaki sosyal yetkinlik ve öz-düzenleme becerileri artmaktadır. Araştırma sonucuyla paralel olarak alanyazında benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir (Gülay Ogelman, Körükçü ve Ersan, 2015; Hoffman, 2000; Kochanska, Barry, Aksan ve Boldt, 2008; Zhou ve ark., 2004).

Ebeveyn tutumlarından izin verici tutumunun çocuklarda içselleştirici ve dışsallaştırıcı davranış problemleri ile pozitif anlamlı ilişkisi bulunurken, sosyal yetkinlik ve öz-düzenleme becerilerinde negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin izin verici tutumlarının artması, davranış problemlerini arttırırken, sosyal yetkinlik ve öz-düzenleme becerilerini azaltmaktadır. İzin verici tutumda çocuğa yeteri kadar sorumluluk verilmemesi, çocuklarda dürtü, istek kontrolü gibi düzenleme becerilerinin gelişimini engelleyebilmektedir (Trawick-Smith, 2010). Alanyazın incelendiğinde çalışma sonuçlarıyla paralel araştırmalar görülmüştür (Baumrind, 1989; Spera, 2005).

Ebeveyn tutumlarından aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun davranış problemleri ile anlamlı bir ilişkisi bulunmazken, öz-düzenleme boyutlarından yalnızca düzenleme becerisiyle negatif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu görülmüştür. Düzenleme becerisi, planlama, süreci takip edebilme, eylem kontrolü, duygu ve motivasyonel düzenleme becerilerini içermektedir (Bayındır ve Ural, 2016). Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arttıkça, çocukların düzenleme becerileri azalmaktadır. Düzenleme becerisinin yeterli gelişmemesi, çocuğu aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan, psiko- sosyal olgunluğa erişememiş bireyler olmalarına neden olabilmektedir (Günalp, 2007).

4.3. Ebeveyn Tutumları ve Davranış Problemleri Arasında Öz-Düzenlemenin Aracı Rolüne Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, otoriter ebeveyn tutumu ile dışsallaştırılmış davranış problemi olan saldırganlık arasındaki ilişkide öz-düzenleme becerilerinin alt boyutlarından olan kontrol boyutunun aracı rolü bulunmaktadır.

Otoriter ebeveyn tutumu, öz-kontrol ve dikkat kontrol becerilerini kapsayan kontrol boyutunu çocuklarda olumsuz etkilerken, yeterli düzeyde gelişmeyen kontrol becerilerinin çocuğun saldırganlık davranışlarının artmasına neden olduğu görülmüştür. Düşük duyarlılık ve cezalandırmaya dayalı otoriter tutumun, çocuğun çaba gerektiren kontrol gelişimini engellediğini ve sonrasında çocuğun dışsallaştırma davranışlarını öngörmektedir (Chang ve ark, 2001). Çalışmanın bulgularına paralel olarak Choe ve Olso'nun (2013) yaptıkları araştırmada sert ve duyarlı olmayan ebeveynlik tutumunda, çocukların gelişimsel süreçlerine ilişkin dikkat, duygu, davranış düzenleme becerilerinde aktif bir rehberlik ve destek göstermedikleri için öz-düzenlemenin yeterli gelişmemesine neden olduğu ve sonrasında çocukların dışsallaştırma davranış sorunlarıyla ilişkin kendilerini düzenlemede zorluk yaşama riskini artırdığını tespit etmişlerdir. Alanyazında öz-düzenlemenin aracı rolüne ilişkin yapılan diğer araştırmalar incelendiğinde, çalışmanın bulguları ile paralellik gösterdiği görülmektedir (Eisenberg ve ark., 2005; Eisenberg ve ark., 2009).

Araştırmanın diğer bulgularına göre, izin verici ebeveyn tutumu ile dışsallaştırma davranış problemi olan saldırganlık arasındaki ilişkide öz-düzenleme becerileri alt boyutlarından kontrol boyutunun aracı rolü olduğu görülmektedir. İzin verici tutumunun çocuklardaki kontrol becerileri gelişimini engellediği ve bu nedenle saldırganlık davranışlarının oluşmasına neden olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan, izin verici ebeveyn tutumunun kontrol becerileri üzerinden sosyal yetkinliği etkilediği görülmektedir. Ebeveynlerin izin verici tutuma sahip olmaları, çocukların kontrol becerileri gelişimi için uygun ortam oluşturmadıklarını ve bu nedenle sosyal yetkinliklerini azaldığı düşünülmektedir. Alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde, izin verici ebeveyn tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarına sıcaklık gösterme konusunda yüksek olmalarına rağmen, çocuklarına sınırlar koyma ve çocuğun kontrolü konusunda yetersiz oldukları görülmektedir (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010). Kontrol becerisi yeterli seviyede gelişmemiş çocukların, ilerleyen yaşlarında davranış problemi geliştirme olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Eisenberg ve Spinrad, 2015; Eisenberg ve ark. 2001; Kochanska ve Knaack, 2003).

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre, demokratik ebeveyn tutumu ile çocuklarda davranış problemleri arasındaki ilişkide öz-düzenlemenin aracı rolü görülmemiştir. Çalışmadan elde edilen bu sonuç alanyazındaki araştırma sonuçları ile paralellik göstermemektedir. Araştırmalar, demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının öz-düzenleme becerilerini geliştirmeleri için ortam oluşturduğunu bu nedenle de çocukların davranış problemleri geliştirme olasılıklarının azaldığını göstermektedir (Baumrind, 1971; Eisenberg ve ark., 2009). Çalışmanın oluşturduğu örneklemin büyüklüğü ve çeşitliliğinin çok geniş olmaması araştırmanın sonucunu etkilediği düşünülmektedir.

4.4. Genel Değerlendirme

Araştırma sonuçlarına göre ebeveyn tutumu, öz-düzenleme becerileri ve davranış problemleri arasında ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Ebeveyn tutumunun anne-baba eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyine göre değişiklik gösterdiği görülmektedir. Ebeveynlerin sahip olduğu tutumun öz-düzenleme becerileri ve davranış problemlerine olan etkisinin bilinmesi, anne-babanın eğitim ve sosyo-ekonomik durumunun dolaylı şekillerde öz-düzenleme ve davranış problemleriyle ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde, otoriter ebeveyn tutumu ile çocuklarda davranış problemlerinden kızgınlık/saldırganlık arasındaki ilişkide öz-düzenlemenin kontrol becerileri boyutunun aracı rolü olduğu görülürken; izin verici ebeveyn tutumu ile kızgınlık/saldırganlık ve sosyal yetkinlik arasında yine kontrol becerisinin aracı rolü olduğu saptanmıştır. Otoriter ebeveyn tutumunda ebeveyn çocuğun kontrol becerilerini geliştirmesini baskılamak, izin verici ebeveyn tutumunda ise ebeveyn sıcak ilgi ve kabulü sağlamasına rağmen çocuğun kontrol becerilerini geliştirmesi için yeterli kontrol ortamını sağlamadığı için çocuklarda davranış problemleri geliştiği düşünülmektedir.

4.5. Klinik Doğurgular

Araştırmacılar son yıllarda davranış problemlerinin mümkün olabildiğince erken dönemlerde tanımlanmasının ve önlenmesinin önemini vurgulamaktadır (Kimonis

ve ark, 2006). Okul öncesi dönemde, yaş ve gelişim döneminin belirgin özellikleri olarak görülen davranış problemlerinin kritik dönemde çözümlenmesi ve kalıcı hale gelmemesi ileride çocuğun ruhsal açıdan sağlıklı olabilmesi için çok önemlidir (Şehirli, 2007). Bu açıdan çalışmanın bulguları değerlendirildiğinde, ebeveyn tutumunun ve öz-düzenleme becerilerinin çocuklarda saldırganlık davranışının önlenmesinde etkin faktörler olduğu görülmektedir.

Okul öncesi dönemde çocukların öz-düzenleme becerilerinin desteklenmesi bireylerin gelecek yaşantıları için oldukça önemlidir (Ezmeci, 2019). Raffaelli ve arkadaşlarının (2005), yaptıkları boylamsal çalışmada erken yaşlarda geliştirilen öz-düzenleme becerilerinin orta çocukluk ve ergenlik döneminde de istikrarlı olarak devam ettiğini bulmuşlardır (akt. Yaralı Tozduman ve Aytar Güngör, 2017). Ezmeci (2019) okul öncesi öncesi dönem çocuklarına öz-düzenleme programı uygulayarak çocukların öz-düzenleme, davranış problemleri ve sosyal becerilerine etkisini incelemiştir. Program, öz-düzenlemenin duygu, dikkat ve davranış düzenleme alt boyutlarını kapsayacak şekilde oyun ve çocuk merkezli olarak oluşturulmuştur. Çalışma sonucunda, deney grubundaki çocukların davranış problemlerinde azalma görülürken, sosyal becerilerinde artış olduğu tespit edilmiştir. Bu kıymetli araştırma, öz-düzenleme becerilerinin geliştirilebilir olduğunu ve davranış problemlerini önleme çalışmalarında etkin role sahip olduğunu göstermektedir. Klinik çalışmalarda da, çocuğun öz-düzenleme becerilerinin değerlendirilmesini temel alan ve oyun temelli bireysel ve grup psikoterapilerinin davranış problemlerinin önlenmesinde etkili olabileceği söylenebilir.

Diğer taraftan, bu çalışma ve alanyazında bulunan diğer çalışmalar incelendiğinde davranış problemlerinin önlenmesinde ebeveyn tutumunun çok önemli bir yeri vardır (Aunola ve Numi, 2005; Dursun, 2010). Bu nedenle, yalnızca çocuğu hedef alan çalışmalarının yanı sıra ebeveynlerin sahip oldukları tutumlara dair farkındalıklarının arttırıldığı psiko-eğitim çalışmalarının yapılması da oldukça önemlidir. Aile eğitimi programı olan *“Triple P Olumlu Anne-Babalık Eğitimi”* çalışmaları sonuçlarına göre eğitimi alan ebeveynlerin otoriter tutumlarının azaldığı, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin geliştiği ve olumlu ebeveynlik becerilerinin arttığı görülmüştür. Ayrıca, çocuklarının da davranışsal ve duygusal sorunlarının azaldığı ve benlik saygılarının arttığı

bildirilmiştir (Işık ve İşlek, 2016). Yine bir diğer ebeveyn-çocuk etkileşimini arttırılması temel olan “*Theraplay Oyun Terapisi*” uygulamaları ebeveynlerin çocuklarıyla aralarındaki iletişimi ve bağı güçlendirmeyi amaçlayan yöntem, aynı zamanda çocukların öz-düzenleme becerilerini ve sosyal becerilerini arttırdığı görülmüştür (Gençer ve Aksoy, 2016). Bunlar ve benzeri birçok psiko-eğitim çalışmalarının, ebeveynlerin farkındalıklarını arttırarak çocuklarının öz-düzenleme gelişimlerine katkı sağlayacağı ve davranış problemlerinin de bu sayede önlenebileceği düşünülmektedir.

4.6. Çalışmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın örneklem sayısı araştırmanın başlıca sınırlılığını oluşturmaktadır. Daha geniş bir örneklem kullanılması çalışmanın genellenebilirliğini arttıracaktır. Araştırmada ebeveyn tutumlarına dair sonuçlar öz bildirim dayalı ölçekle elde edilmiştir. Bu sebeple bu bulgular, kullanılan ölçeğin güvenilirliği ile sınırlıdır. Ebeveyn tutum ölçeğinde katılımcıların öz bildirimden kaynaklı yanlılıkların olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Ayrıca çocukların öz-düzenleme becerileri, sosyal yetkinlik ve davranış problemleri tek kaynak üzerinden alınan verilerle elde edilmiştir. Hem öğretmen hem de ebeveynlerden alınan bilgiler doğrultusunda çocukların öz-düzenleme, sosyal yetkinlik ve davranış problemlerinin değerlendirilmesi verilerinin güvenilirliğini arttıracaktır. Ayrıca boylamsal bir çalışma olmaması araştırmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır.

4.7. Öneriler

Araştırmanın bulguları ve sonuçları doğrultusunda ebeveynlere, uzmanlara, eğitimcilere ve konu ile ilgilenen diğer kişilere çeşitli önerilerde bulunulabilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler;

1. Bu araştırma İstanbul il merkezinde seçilen örneklem grubu ile çalışılmıştır. Türkiye'nin farklı illerinde ya da farklı yerleşim birimlerine göre daha geniş örneklemelere uygulanarak elde edilecek sonuçlar incelenebilir.

2. Yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde öz-düzenleme becerilerinin gelişimi ve desteklenmesine yönelik çok fazla araştırma bulunmasına rağmen Türkiye’de öz-düzenlemenin gelişimine yönelik çok az çalışmaya rastlanmaktadır. Bu nedenle, öz-düzenlemenin çeşitli değişkenlerle ilişkisine yönelik araştırmalar yapılabilir.
3. Ülkemizde boylamsal çalışmaların eksikliği nedeniyle, çocukların öz-düzenleme becerileri ile uzun dönemli davranış sorunlarını ortaya koyan boylamsal çalışmalar yapılabilir.
4. Öz-düzenleme becerilerini desteklemeye yönelik çocuk ve anne-babaları kapsayan programların geliştirildiği çalışmalar yapılabilir.

Eğitimcilere ve uzmanlara yönelik öneriler;

1. Çocuklarda öz-düzenleme becerilerinin gelişimi ve desteklenmesini sağlamak için okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmenlere yönelik bilgilendirici hizmet içi eğitimler oldukça önemlidir.
2. Erken dönemden itibaren öz-düzenleme becerilerinin gelişimini arttırarak, davranış problemlerinin önüne geçebilmek için, öz-düzenleme becerilerinin desteklenmesine yönelik ebeveynlere eğitimler gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akçınar, B. ve Baydar, N. (2018). Erken çocuklukta anne davranışlarının dışsallaştırma davranış problemleri ile ilişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(66), 454- 470.
- Alpoğuz, D. U. (2014). *Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Aunola, K. ve Nurmi, J. E. (2005). The Role of Parenting Styles in Children's Problem Behavior. *Child Development*, 76(6), 1144.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2)
- Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karaelmas Üni- versitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Zonguldak, Türkiye.
- Aras, S. (2015). "Promoting Self Regulation in Early Years: Tools of The Mind." *Journal of Education and Future*, 8(1): 15-25.
- Bauer, I.M., & Baumeister, R.F. (2011). Self-regulatory strenght. In K. D. Vohs & R. F. Baumeister (Eds.), *Handbook of self-regulation: research, theory, and applications* (2. Baskı) (syf. 64-82). New York: Guilford Press.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4(1), 1-103.
- Baumrind, D. (1989). Rearing competent children. W. Damon, (Ed.), *Child development today and tomorrow: New direction in child development* (349-378). San Francisco, CA, US: Jossey-Bass.
- Bayındır, D. ve Ural, O. (2016). "Öz Düzenleme Becerileri Ölçeğinin Geliştirilmesi." *International Online Journal of Educational Sciences*, 8(4): 119-132.
- Belsky, J., Pasco Fearon, R.M.P. ve Bell, B. (2007). Parenting, attention and externalizing problems: testing mediation longitudinally, repeatedly and reciprocally. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(12), 1233-1242.

- Blair, C. (2014). Stress and the development of executive functions: experiential canalization of brain and behavior. *Child Psychol: Developing Cognitive Control Processes: Mechanisms, Implications and Interventions*. NJ: Wiley, 145-80.
- Blair, C. (2002). School readiness: Integrating cognition and emotion in a neurobiological conceptualization of children's functioning at school entry. *American Psychologist*, 57(2), 111-127.
- Blair, C. ve Diamond, A. (2008). Biological processes in prevention and intervention: The promotion of self-regulation as a means of preventing school failure. *Development and Psychopathology*, 20, 899-911.
- Blair, C. ve Raver, C.C. (2015). School readiness and self-regulation: A Developmental psychobiological approach. *Annual Review of Psychology*, 66, 711-731.
- Blair, C. ve Razza, R.P. (2007). Relating effortful control, executive function, and false belief understanding to emerging math and literacy ability in kindergarten. *Child Development*, 78(2), 647-66.
- Blair, C. ve Ursache, A. (2011). A bidirectional model of executive functions and Self-Regulation. In K. D. Vohs & R. F. Baumeister (Ed.), *Handbook of self-regulation: research, theory, and applications* (2. Baskı) (pp. 300-320). New York: Guilford Press.
- Bronson, M. (2000). *Self regulation in early childhood: Nature and nurture*. New York: Guilford Press.
- Calkins, S. ve Fox, N. (2002). Self-regulatory processes in early personality development: A multilevel approach to the study of childhood social withdrawal and aggression. *Development and Psychopathology*, 14, 477-498.
- Campbell, S. B. (1994). Hard-to manage preschool boys: Externalizing behavior, social competence, and family context at two-year followup. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 22(2), 147-166.
- Ceylan, Ö. (2017). *Anne Baba Tutumları İle Çocuğun Sosyalleşme Süreci Arasındaki İlişki: Okul Öncesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Chang, H., Olson, S. L., Sameroff, A. J. ve Sexton, H. R. (2011). Child Effortful Control as a Mediator of Parenting Practices on Externalizing Behavior: Evidence for a Sex- Differentiated Pathway across the Transition from Preschool to School. *Journal of Abnormal Child Psychology: An Official Publication of the International Society for Research in Child and Adolescent Psychopathology*, 39(1), 71.
- Choe, D. E., Olson, S. L. ve Sameroff, A. J. (2013). Effects of early maternal distress and parenting on the development of children's self-regulation and externalizing behavior. *Development and Psychopathology*, 25(2), 437-453
- Colman, R.A., Hardy, S.A., Albert, M., Raffaelli, M., & Crockett, L. (2006). Early predictors of self-regulation in middle childhood. *Infant and Child Development* 15(4), 421–437.
- Comeau, J. ve Boyle, M. H. (2018). Patterns of Poverty Exposure and Children's Trajectories of Externalizing and Internalizing Behaviors. *SSM- Population Health*, 4, 86-94.
- Çatay, Z., Allen, R. ve Samstag, L. W. (2008). Maternal Regulation Strategies in the United States and Turkey: A Brief Report. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, (5), 644.
- Çorapçı, F., Aksan, N., Arslan-Yalçın, D. ve Yağmurlu, B. (2010). Okul öncesi dönemde duygusal, davranışsal ve sosyal uyum taraması: Sosyal yetkinlik ve davranış değerlendirme-30 ölçeği. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(2), 63-74.
- Dağgöl, H.C. (2016). *Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.
- Dennis, T., Brotman, L., Huang, K. Y. ve Gouley, K. (2007). Effortful Control, Social Competence and Adjustment Problems in Children at Risk for Psychopathology. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 36(3), 442-454.
- Demiriz, S. ve Öğretir, A. D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 15(1), 105-122.
- Demir, T., Karabay Ocak, Ş. ve Ası Şahin D. (2017). 5 Yaş Çocuklarının Sosyal Duygusal Uyumları İle Ebeveynlerinin Tutumları Arasındaki İlişki. *Disiplinlerarası Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 1(2), 1-14.

- Durmuşoğlu Saltalı, N., ve Arslan, E. (2012). Ebeveyn Tutumlarının Anasınıfına Devam Eden Çocukların Sosyal Yetkinlik ve İçe Dönüklük Kavramlarını Yordaması. *İlköğretim Online*, 11(3), 729.
- Dursun, A. (2010). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Eisenberg, N. (2005). Temperamental Effortful Control (Self- Regulation). *Encyclopedia on Early Childhood Development*, 1-5.
- Eisenberg, N., Chang, L., Ma, Y., ve Haung, X. (2009). Relations of parenting style to Chinese children's effortful control, ego resilience and maladjustment. *Development and Psychopathology*, 21, 455–477.
- Eisenberg, N., Cumberland, A., Spinrad, T. L., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Reiser, M., ve ark. (2001). The relations of regulation and emotionality to children's externalizing and internalizing problem behavior. *Child Development*, 72, 1112–1134.
- Eisenberg, N., Valiente, C., ve Eggum, N.D. (2010). Self-regulation and school readiness. *Early Education and Development*, 21(5), 681–698.
- Eisenberg, N., Zhou, Q., Spinrad, T. L., Valiente, C., Fabes, R. A., & Liew, J. (2005). Relations among positive parenting, children's effortful control, and externalizing problems: A three-wave longitudinal study. *Child Development*, 76, 1055–1071.
- Eisenberg, N., Smith, C. L. ve Spinrad, T. L. (2011). Effortful control: Relations with emotion regulation, adjustment, and socialization in childhood. In K. D. Vohs ve R. Baumeister (Ed.), *Handbook of self-regulation: research, theory, and applications (2. Baskı) (263-283)*. New York: Guilford Press.
- Eisenberg, N., Smith, C. L., Sadovsky, A. ve Spinrad, T. L. (2004). Effortful control: Relations with emotion regulation, adjustment, and socialization in childhood. In K. D. Vohs ve R. Baumeister (Ed.), *Handbook of self-regulation: research, theory, and applications (1. Baskı) (s 259-283)*. New York: Guilford Press.
- Eke, K. (2017). Okul öncesi dönemdeki çocukların öz düzenleme becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(28), 273-287.
- Eroğlu, E. (2018). Çocukların öz düzenleme becerileri ile ebeveynlerin olumsuz disiplin uygulamaları arasındaki ilişki. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Erkan, S. N. ve Sop A. (2018). Ebeveyn Tutumları, Davranış Problemleri ve Okula Hazır Bulunuşluk Arasındaki İlişkinin Öz-Düzenlemenin Aracılık Rolü ile İncelenmesi. *Türk Eğitim Derneği*, 196, 27-47.
- Evans, G. W., ve Kim, P. (2013). Childhood Poverty, Chronic Stress, Self Regulation and Coping. *Child Development Perspectives*, 7(1), 43-48.
- Evans, G. W., Schamberg, M. A. (2009). Childhood poverty, chronic stress, and adult working memory. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 106, 6545–6549.
- Ezmeci, F. (2019). *Okul Öncesi Öz-Düzenleme Programı'nın Çocukların Öz-Düzenleme, Problem Davranış ve Sosyal Becerilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Fındık Tanrıbuyurdu, E. (2012). *Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gençer Akar, A. ve Aksoy, A. B. (2016). Anne Çocuk Etkileşiminde Farklı Bir Yaklaşım: Theraplay Oyun Terapisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(3), 244-254.
- Gözübüyük, N. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarında davranış sorunlarının anne-baba tutumu ve öz-kontrol ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Gülay Ogelman, H., Körükçü, Ö., & Ersan, C. (2015). Anne ve öğretmen ile olan ilişkilerin okul öncesi dönem çocuklarının akran ilişkilerini yordayıcı etkisinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 179- 206.
- Güenalp, A. (2007). *Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Özgüven Duygusunun Gelişimine Etkisi (Aksaray İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York: The Guildford Press.
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Işık E. ve İşlek S. (2016). Ergenlik Çağı Öncesinde (0-12 yaş) Bir Aile Eğitimi Programı "Triple P Olumlu Anne-Babalık Eğitimi". *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(1), 24-29.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikolojide Kuram ve Uygulamalar*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

- Kapısız, Ö. ve Karaca S. (2018). Erken Çocukluk Döneminde Görülen Davranışsal Sorunlar ve Psikiyatri Hemşiresinin Rolü (Turkish). *Journal of Academic Research in Nursing (JAREN)*, 4(2), 112.
- Karabulut Demir, E. (2007). *Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kimonis, E. R., Frick, P. J., Boris, N. W., Smyke, A. T., Cornell, A. H., Farrell, J. M., et al. (2006). Callous-unemotional features, behavioral inhibition, and parenting: independent predictors of aggression in a high-risk preschool sample. *Journal of Child and Family Studies*, 15(6), 745–756.
- Karabulut-Demir, E. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Kochanska, G., Barry, R. A., Aksan, N., & Boldt, L. J. (2008). A developmental model of maternal and child contributions to disruptive conduct: The first six years. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49, 1220–1227.
- Kochanska, G. ve Knaack, A. (2003). Effortful control as a personality characteristic of young children: antecedents, correlates, and consequences. *Journal of Personality*, 71(6), 1087-1112.
- Kopp, C.B. (1982). Antecedents of self-regulation: A developmental perspective. *Developmental Psychology*, 18(2), 199-214.
- Li, M., Riis, J. L., Ghazarian, S. R., & Johnson, S. B. (2017). Income, family context and self-55 regulation in 5-year-old children. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 38, 99-108.
- McClelland, M.M., ve Tominey, S. L. (2011). Introduction to the special issue on self-regulation in early childhood. *Early Education and Development*, 22(3), 355–359.
- Mızrakçı, Ş. (1994). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: Demografik özellikleri, kendi yetiştiriliş tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi.
- Miyake, A., Friedman, N. P., Emerson, M. J., Witzki, A. H., Howerter, A., & Wager, T. D. (2000). The unity and diversity of executive functions and their contributions to complex “frontal lobe” tasks: A latent variable analysis. *Cognitive psychology*, 41(1), 49-100.
- Raver, C. C., Blair, C., ve Willoughby, M. (2013). Poverty as a predictor of 4-year-olds’ executive function: new perspectives on models of differential susceptibility. *Developmental Psychology*, (2), 292.

- Rudy, D. ve Grusec, J. E. (2006). Authoritarian parenting in individualist and collectivist groups: Associations with maternal emotion and cognition and children's self-esteem. *Journal of Family Psychology*, 20(1), 68-78.
- Sak, R., Şahin Sak, İ.T., Atli, S. ve Şahin, B.K. (2015). Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991.
- Sameroff, A.J. (2008). Conceptual issues in studying the development of self-regulation. S. L. Olson ve A. J. Sameroff (Ed.), *Biopsychosocial Regulatory Processes in Development of Childhood Behavior Problems: Biological, Behavioral, and Social-Ecological Interactions*. (s. 1-18). New York: Cambridge University Press.
- Soenens, B. ve Beyers, W. (2012). The cross-cultural significance of control and autonomy in parent-adolescent relationships. *Journal of Adolescence*, 35(2), 243-248.
- Smith-Donald, R., Raver, C.C., Hayes, T., & Richardson, B. (2007). Preliminary construct and concurrent validity of preschool self-regulation assessment (PSRA) for field-based research. *Early Childhood Research Quarterly*, 22, 173-187.
- Spera, C. (2005). A review of the relationship among parenting practices, parenting styles, and adolescent school achievement. *Educational Psychology Review*, 17, 125- 146.
- Spinrad, T. L., Eisenberg, N., Gaertner, B., Popp, T., Smith, C. L., Kupfer, A., et al. (2007). Relations of maternal socialization and toddler's effortful control to children's adjustment and social competence. *Developmental Psychology*, 43, 1170–1186.
- Stacks, A. M. ve Goff, J. (2006). Family Correlates of Internalizing and Externalizing Behavior Among Boys and Girls Enrolled in Head Start. *Early Child Development and Care*, 176(1), 67-85.
- Sümer, N. S., Aktürk, G. E. A., ve Helvacı, E. H. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, (25), 42-61.
- Şanlı, D. ve Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 31-48.
- Şehirli, N. (2007). *Çocuk Davranışlarını Değerlendirme Ölçeği'nin geliştirilmesi ve bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Topcu, B. Z. ve Sop, A. (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Aile İlişkileri İle Çocuklarda Görülen Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (40): 20-43.
- Thompson, A., Hollis, C. ve Richards, D. (2003). Authoritarian Parenting Attitudes as a Risk For Conduct Problems: Results From a British National Cohort Study. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 12(2), 84.
- Trawick-Smith, J. (2017). *Erken çocukluk döneminde gelişim: Çok kültürlü bir bakış açısı*. B. Akman (Çev). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Webster-Stratton, C. ve Reid, M. J. (2003). Treating conduct problems and strengthening social and emotional competence in young children: The Dina Dinosaur treatment program. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 11, 130–143.
- Whitebread, D. ve Basilio, M. (2012). The emergence and early development of self-regulation in young children. *Profesorado: Revista Curriculum y formacion del profesorado*, 16(1), 15-33.
- Whitebread, D., Anderson, H., Coltman, P., Page, C. , Pino Pasternak, D., Mehta, S. (2005). Developing independent learning in the early years. *Education 3-13*, 33, 40-50.
- Whitebread, D., Coltman, P., Pasternak, D. P., Sangster, C., Grau, V., Bingham, S., Almeqdad, Q. ve Demetriou, D. (2009). The development of two observational tools for assessing metacognition and self-regulated learning in young children. *Metacognition and Learning*, 4(1), 63.
- Yaprak, B. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analiziyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine bir uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Yaralı Tozduman K. ve Aytar Güngör F. A. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranışlarının Öz-Düzenleme Becerileri Yönünden İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (3), 856.
- Yavuzer, H. (1994). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Yıldız, A. (2004). Ebeveyn Tutumları ve Saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*.
- Zhou, Q., Eisenberg, N., Wang, Y. ve Reiser, M. (2004). Chinese children's effortful control and dispositional anger/frustration: Relations to parenting styles and children's social functioning. *Developmental Psychology*, 40, 352–366.

EKLER

A. ARAŞTIRMA İÇİN BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın katılımcı;

Bu araştırma İstanbul Şehir Üniversitesi Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans programı kapsamında, Yrd. Doç. Dr. Fatıma Tuba YAYLACI danışmanlığında klinik psikoloji tezli yüksek lisans öğrencisi Psikolog Büşra VARLI tarafından yüksek lisans tez çalışması olarak yürütülmektedir. Bu çalışma, okul öncesi dönemde ebeveyn tutumları, öz-düzenleme becerisi ve davranış problemleri arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Vereceğiniz yanıtlar tamamen gizli tutulacak ve sadece bu araştırma kapsamında değerlendirilecektir. Çalışmaya yaklaşık 180 ebeveyn ve öğretmenin katılması planlanmaktadır.

Sizden bazı soruları cevaplamanız istenmektedir. Bu soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Lütfen, yönergeleri takip ederek size en uygun olduğunu düşündüğünüz yanıtı vermeye çalışınız ve yanıtız (boş) madde bırakmamaya özen gösteriniz.

Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya busrafidanci@std.sehir.edu.tr e-posta adresi aracılığı ile ulaşabilirsiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Kişisel

bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının Adı-Soyadı:

E-posta:

İmza:

Araştırmacının Adı-Soyadı: Büşra Varlı

İmza:

B. EBEVEYN TUTUM ÖLÇEĞİ (ETÖ)

Çocuğun Araştırma ID:

Uygulama Tarihi:

Ölçeği Dolduran Kişinin Yakınlığı:

Sevgili anne ve babalar;

Cümleleri okuduktan sonra o ifadenin size ne kadar uyduğunu aşağıdaki 5 seçenekten birinin altındaki kutucuğa işaret koyarak belirtiniz. Örneğin, okuduğunuz ifade size tamamıyla uyuyorsa "**her zaman böyledir**" seçeneğini, size çoğunlukla uyuyorsa "**çoğu zaman böyledir**" seçeneğini, bazen uyuyorsa "**bazen böyledir**" seçeneğini, size çok az uyuyorsa "**nadiren böyledir**" seçeneğini ya da size hiç uymuyorsa "**hiçbir zaman böyle değildir**" seçeneğini işaretleyebilirsiniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece size uyan seçeneği işaretlemeniz gerekiyor. Araştırma için, bütün soruların cevaplandırılması çok önemlidir. Bu nedenle, bazı ifadeler size benzer gelse de lütfen hepsini mutlaka cevaplandırınız.

		5	4	3	2	1
	CÜMLELER	Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
1	Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm					
2	Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.					
3	Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.					
4	Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
5	Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					
6	Çocuğuma, kurallara neden uyması gerektiğini açıklarım.					

7	Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettirim.					
8	Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.					
9	Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.					
10	Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğimi ona açıklarım.					
11	Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.					
12	Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.					
13	Çocuğum iyi davrandığında onu överim.					
14	Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.					
15	Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.					
16	Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.					
17	Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.					
18	Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doğru olarak cevaplarım.					
19	Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.					
20	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.					
21	Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.					
22	Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim					
23	Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.					
24	Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.					
25	Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.					
26	Çocuğuma kızdığımda çocuğumu cezalandırırım.					
27	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.					
28	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.					
29	Çocuğumun büyüdükçe yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.					
30	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.					
31	Çocuğumun yanlış davrandığını görmezden gelirim.					
32	Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.					
33	Çocuğumun şımarıklıklarına göz yumarım.					
34	Çocuğumu şımartırım.					
35	Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.					
36	Çocuğum bana bir şey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.					
37	Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.					
38	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.					
39	Çocuğuma karşı sabırsızım.					
40	En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.					
41	Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakarlık ederim.					

42	Çocuğumun kendi başına becerebileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.					
43	Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarımın herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.					
44	Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.					
45	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.					
46	Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.					

C. ÖZ-DÜZENLEME BECERİLERİ ÖLÇEĞİ

Çocuğun Araştırma ID:

Uygulama Tarihi:

Ölçeği Dolduran Kişinin Yakınlığı:

Sevgili anne ve babalar;

Aşağıdaki listede, bir çocuğun öz düzenleme becerileri ile ilgili maddeler yer almaktadır. Lütfen, verilen numaralandırma sistemini göz önüne alarak, maddelerdeki ifadeleri, formu doldurduğunuz çocuğun beceri ve davranışlarını düşünerek işaretleyiniz.

Beş seçenekli kodlama, “kesinlikle doğru”, “doğru”, “kısmen doğru”, “doğru değil” ve “kesinlikle doğru değil” seçeneklerini içermektedir. Lütfen, her maddeyi işaretleyiniz.

	KESİNLİKLE DOĞRU	DOĞRU	KISMEN DOĞRU	DOĞRU DEĞİL	KESİNLİKLE DOĞRU DEĞİL
1-Kendisi için hedefler belirler (örneğin, tahta bloklardan kule yapmaya başlamadan önce, kuleyi kendi boyunda inşa edeceğini söyler/davranışlarıyla gösterir).	5	4	3	2	1
2-Kendi çalışmasının, örnekle ve/veya diğer çocukların çalışmaları ile farklılık ve benzerliklerini süreç içinde kontrol eder.	5	4	3	2	1
3-Daha önce işe yaradığını gördüğü bir stratejiyi, yeniden kullanır (örneğin, malzeme taşımak için kutu kullanıldığını gördüğünde, oyuncakları raflara daha hızlı taşımak için kutu kullanır).	5	4	3	2	1
4-Kullandığı yöntemin ne kadar yararlı olduğu hakkında konuşur (örneğin, ellerini yıkarken gömleğinin kolunu kıvrıdığı için kollarının ıslanmadığını söyler).	5	4	3	2	1
5-Beklemesi istendiğinde, ilgi çekici bir durum karşısında bile bekleyebilir (örneğin, sınıfta çok sevdiği bir pasta dağıtılırken, kendi sırasının gelmesi için bekler).	5	4	3	2	1

6-Bir etkinlikten diğerine geçerken dikkatini toplayabilir.	5	4	3	2	1
7-Etkinliklerde başarılı olduğunda mutluluk belirten davranışlar gösterir.	5	4	3	2	1
8-Kendi kendini motive eder (örneğin, yapamayıp öğretmenden yardım istediği bir iş için, bir sonraki sefere kendi başına yapabileceğini söyler).	5	4	3	2	1
9-Etkinlere başlamadan önce gerekli materyalleri toplar (örneğin, kolaj çalışmasına başlamadan önce makas, yapıştırıcı gibi kullanacağı tüm malzemeleri toplar).	5	4	3	2	1
10-Etkinliği bitirmeye ne kadar yakın olduğunu ifade eder (örneğin, “şu son kareyi de kesince hepsi bitmiş olacak” der).	5	4	3	2	1
11-Bir örneğe bakarak kendi çalışmasını düzenler (örneğin, kitaptaki resme bakarak, kendi çalışmasını sürdürür).	5	4	3	2	1
12-Etkinlikler sonunda ne öğrendiği hakkında konuşur (örneğin, “ben bu kitaba bakmadan önce uçan dinazorlar olduğunu bilmiyordum” der).	5	4	3	2	1
13-Sirasını bekler.	5	4	3	2	1
14-Etkinliklerden hoşlanıp hoşlanmadığı hakkında konuşur.	5	4	3	2	1
15-Doğru yaptığını düşündüğünde, başını sallamak gibi jest ve mimiklerle kendi zihinsel sürecini onaylar.	5	4	3	2	1
16-Zorluklarla karşılaştığında hemen pes etmez.	5	4	3	2	1
17-Etkinliklere başlamadan önce ne yapacağını planlar (örneğin, legolarla oynamaya başlamadan önce çiftlik, kale veya okul inşa edeceğini söyler/davranışlarıyla gösterir).	5	4	3	2	1
18-Kullandığı yöntem işe yaramıyorsa, değiştirir (örneğin, yapboz parçalarını ortadan dışa doğru birleştirmesi zor olduğunda, kenarlardan başlayıp ortaya doğru birleştirmeye başlar).	5	4	3	2	1
19-Sizi dinlemesini istediğinizde, konuşmasını durdurur.	5	4	3	2	1
20-Kullandığı materyal doğru değilse, değiştirir (örneğin, kağıdına yapıştırıcı ile sabitleyemediği bir malzemeyi, bant kullanarak sabitler).	5	4	3	2	1
21-“Kestim, yapıştırdım”, “farklı olanların hepsini işaretledim” gibi ifadeler ile neler yaptığını tanımlayabilir.	5	4	3	2	1
22-Etkinlik sırasında dikkati dağılır, dikkatini toparlaması için uyarılması gerekir.	5	4	3	2	1

23-Bir etkinliğe/göreve başladığında, yapması gerekenleri sonuna kadar sürdürür (örneğin, serbest oyundan sonra tüm oyuncaklar toplanana kadar, toplamaya devam eder).	5	4	3	2	1
24-Etkinliklere başlamadan, kullanmayı planladığı yöntemi belirler (örneğin, bir hayvan resmi çizmesi istendiğinde, bir kitaptaki resme bakarak çizeceğini söyler).	5	4	3	2	1
25-Dış uyarıcılar (ses, ışık v.b.) dikkatini kolaylıkla dağıtır.	5	4	3	2	1
26-İlgisini çeken bir etkinliği bırakması istendiği halde, bir süre daha o etkinliği yapmaya devam eder.	5	4	3	2	1
27-Bir etkinlik için uygun materyalleri seçer (örneğin, resmi için en uygun büyüklükteki kağıdı seçer).	5	4	3	2	1
28-Hatalarını kendi başına düzeltebilir (örneğin, çizgiler üzerinde çizme etkinliğinde hata yaptığında, silerek tekrar dener).	5	4	3	2	1
29-İlgisini çeken bir etkinlik süresince, kendini zapt etmekte zorluk yaşar (örneğin, balonları çok seven bir çocuk, balonlarla etkinlik yapılırken yönergelere dikkatini veremez ve balonlara dokunmak ve oynamak ister).	5	4	3	2	1
30-Kovalamaca, dans gibi hareketli etkinlikler bittikten sonra, bir süre geçtiği halde sakinleşemez.	5	4	3	2	1
31-O kadar yavaş veya hareketlidir ki, dikkatini toplayamaz.	5	4	3	2	1
32-Kullandığı yöntem/materyal/alan işe yaramazsa da, değiştirmek aklına gelmez (örneğin, legolardan bir yapı inşa ederken, çalıştığı zemin düz olmadığı için zorluk yaşadığında, farklı bir alanı zemin olarak kullanmak aklına gelmez).	5	4	3	2	1
33-İlgisini çeken bir etkinlik bittikten sonra, yeni bir etkinliğe dikkatini veremez.	5	4	3	2	1

D. SOSYAL YETKİNLİK VE DAVRANIŞ PROBLEMLERİ ÖLÇEĞİ

Çocuğun Araştırma ID:

Uygulama Tarihi:

Sevgili öğretmenler;

Cümleleri okuduktan sonra o ifadenin size ne kadar uyduğunu aşağıdaki 5 seçenekten birinin altındaki kutucuğa işaret koyarak belirtiniz. Örneğin, okuduğunuz ifade size tamamıyla uyuyorsa "**her zaman**" seçeneğini, size çoğunlukla uyuyorsa "**sık sık**" seçeneğini, size çok az uyuyorsa "**bazen**" seçeneğini ya da size hiç uymuyorsa "**hiçbir zaman**" seçeneğini işaretleyebilirsiniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece size uyan seçeneği işaretlemeniz gerekiyor. Araştırma için, bütün soruların cevaplandırılması çok önemlidir. Bu nedenle, bazı ifadeler size benzer gelse de lütfen hepsini mutlaka cevaplandırınız.

CÜMLELER	Hiçbir zaman	Bazen	Sık sık	Her zaman
1. Yüz ifadesinden duyguları zor anlaşılır.	1	2	3	4
2. Zor durumda olan bir yaşıtını veya tanıdığını teselli eder ya da ona yardımcı olur.	1	2	3	4
3. Kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayıp sinirlenir.	1	2	3	4
4. Yaptığı iş kesintiye upradığında kızar.	1	2	3	4
5. Huysuzdur, çabuk kızıp öfkelenir.	1	2	3	4
6. Gündelik işlere yardım eder (örn.; masa hazırlama, masa toplama gibi)	1	2	3	4
7. Çekingen ve ürkektir; yeni ortamlardan kaçınır.	1	2	3	4
8. Üzgün, mutsuz veya depresiftir.	1	2	3	4
9. Grup içindeyken huzursuz veya içe dönüktür.	1	2	3	4
10. En ufak birşeyde bağırır ya da çığlık atar.	1	2	3	4
11. Grup içinde çalışırken zorlanmaz, rahattır.	1	2	3	4
12. Hareketsizdir, katılabileceği bir aktiviteyi uzaktan seyretmeyi tercih eder.	1	2	3	4
13. Anlaşmazlıklara çözüm yolları arar.	1	2	3	4
14. Gruptan ayrı, kendi başına olmayı tercih eder.	1	2	3	4
15. Yaşıtlarının veya tanıdıklarının görüşlerini dikkate alır.	1	2	3	4
16. Yaşıtlarına veya tanıdıklarına vurur, onları ısırır ya da tekmeler.	1	2	3	4

17. Birlikte yapılması gereken işlerde, diğer insanlarla birlikte çalışır, onlarla işbirliği yapar.	1	2	3	4
18. Yaşlıları veya tanıdıklarıyla çatışma yaşar.	1	2	3	4
19. Yorgundur.	1	2	3	4
20. Eşyalarına iyi bakar, eşyalarının kıymetini bilir.	1	2	3	4
21. Grup faaliyetleri sırasında konuşmaz ya da faaliyetlere katılmaktan kaçınır.	1	2	3	4
22. Kendinden küçüklere karşı dikkatlidir.	1	2	3	4
23. Grup içerisinde zor farkedilir.	1	2	3	4
24. Yaşlılarını ve tanıdıklarını istemedikleri şeyleri yapmaya zorlar.	1	2	3	4
25. Kızdığı zaman aile bireylerine vurur ya da evdeki eşyalara zarar verir.	1	2	3	4
26. Endişeye kapılır.	1	2	3	4
27. Aklayatan açıklamalar yapıldığında uzlaşmaya yanaşır.	1	2	3	4
28. Anne ve babasının önerilerine karşı çıkar.	1	2	3	4
29. Cezalandırıldığında (örneğin herhangi birşeyden yoksun bırakıldığında) başkaldırır, karşı koyar.	1	2	3	4
30. Kendi başarılarından memnuniyet duyar.	1	2	3	4

E. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Sayın anne ve babalar;

Araştırma için bütün soruların içtenlikle cevaplandırması çok önemli noktadır. Formu doldururken adınızı ve soyadınızı yazmanız gerekmemektedir.

Desteyiniz için teşekkür ederim.

Çocuğun Araştırma ID:

Uygulama Tarihi:

1-Çocuğun Cinsiyeti: K () E ()

2-Ölçeği dolduran kişi: Anne () Baba()

3-Ekonomik Durumunuz:

0-1500 () 1501-2000 () 2001-2500 () 2501-3000 ()

3001-4000 () 4001 ve üzeri ()

Çocuğun Ebeveyn Bilgileri:

Anne

Yaşı: 20-30 ()

31-40 ()

41-50 ()

51 ve üstü ()

Eğitim durumu: Yüksek lisans ()

Lisans ()

Önlisans ()

Lise ()

Ortaokul ()

İlkokul ()

Mesleği:.....

Medeni durumu: Evli ()

Boşanmış ()

Ayrı yaşıyor()

Diğer(belirtiniz).....

BABA:

Yaşı: 20-30 ()

31-40 ()

41-50 ()

51 ve üstü ()

Eğitim durumu: Yüksek lisans ()

Lisans ()

Önlisans ()

Lise ()

Ortaokul ()

İlkokul ()

Mesleği:.....

Medeni durumu: Evli ()

Boşanmış ()

Ayrı yaşıyor()

Diğer(belirtiniz).....

Ayrı yaşıyorsanız çocuk kiminle kalıyor?.....

Çocuğunuzun kronik bir hastalığı var mı? Evet () Hayır ()

Varsa hangi hastalık olduğunu yazar mısınız?.....

F. ETİK KURUL ONAYI

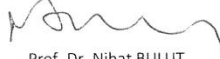

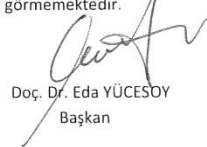
ARAŞTIRMA ETİK KURUL KARARLARI

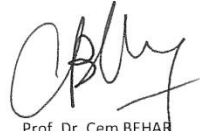
Toplantı Tarihi : 8.11.2018
Toplantı Sayısı : 32/2018
Toplantı Saati : 16:00
Toplantıya Katılanlar : Doç. Dr. Eda YÜCESOY (Başkan)
Prof. Dr. Nihat BULUT
Prof. Dr. Cem BEHAR
Doç. Dr. Elif ÇELEBİ
Doç. Dr. Hızır Murat KÖSE
Dr. Öğr. Üyesi Sinem ELKATİP HATİPOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Betül NİZAM
Dr. Öğr. Üyesi Eyyüp Said KAYA

Karar No : 1- İstanbul Şehir Üniversitesi Araştırma Etik Kurulu, proje yürütücüsü Büşra Fidancı tarafından sunulan, "Okul Öncesi Dönemde Ebeveyn Tutumu Ve Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Öz-Düzenlemenin Aracı Rolü" isimli proje taslağını değerlendirilerek, projenin uygunluğuna karar verilmiştir

Aşağıda isimleri ve imzaları bulunan İstanbul Şehir Üniversitesi Araştırma Etik Kurulu üyeleri, araştırmacı tarafından kurula sunulan yukarıdaki bilgiler ışığında, ekte belirtilen araştırmanın yürütülmesinde etik açıdan bir sakınca görmemektedir.

Prof. Dr. Nihat BULUT
Üye

Doç. Dr. Eda YÜCESOY
Başkan

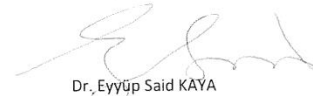

Prof. Dr. Cem BEHAR
Üye

Doç. Dr. Hızır Murat KÖSE
Üye

Doç. Dr. Elif ÇELEBİ
Üye

Dr. Betül NİZAM
Üye

Dr. Sinem ELKATİP HATİPOĞLU
Üye

Dr. Eyyüp Said KAYA
Üye